

BAJAI FÜGGETLEN ÚJSÁG

POLITIKAI HETILAP

A bajai függetlenségi és 48-as párt hivatalos közlönye.

Megjelenik minden szombaton.

Szerkesztőség: Főter 434.
Kiadó: ifj. Wagner Antal
könyvkereskedő.

Felelős szerkesztő:
Dr. Szirmai Vidor
ügyvéd.

Főszerkesztő:
Dr. Reich Aladár
orsz. képvis.

Főmunkatársak:
Dr. Nyiraty János
Dr. Valentin Emil

Előfizetési árak:
Egész évre 6 kor. Fél évre 3
kor. Negyed évre 1.50. Egyes
szám ára 12 fillér.

Šzabadka az önálló vámterületért.

Olyan korban élünk, amikor az emberek szavát lekötik nyilatkozatokkal, ígéretésekkel, képviselői mandátumokkal, sőt mindezeknek az ígéretésével is.

Igy esik meg azután, hogy a parlamentben be tudják tömni tucatjával az emberek száját. Hiszen jól tudjuk azt, hogy olyan kormánypárti képviselő is alig akad, aki titokban, csendesen magában ne kívánná azt, hogy Magyarország önálló vámterület legyen. El nem képzelhető, hogy akadjon is valósággyal magyar ember, aki azt óhajtáná, hogy ez az ország közgazdaságilag a rabszolgaság bélyegét hordja a homlokán. De meg azt is, hogy ettől eltekintve, belerohanjon a közgazdasági tönkbe.

Hiszen jól tudjuk, hogy mit jelent a közös vámterület. Jelenti Magyarországnak osztrák részről való teljes kiszípolozását. Jelenti azt, hogy ez az ország a maga termeléseit értékesíteni nem tudja ráfizetés nélkül és hogy reánk oktrojálják a külföld legsilányabb fogyasztási cikkeit oly drágán, hogy e mellett tönkre mehetünk mi is, meg az iparunk is és ezzel karöltve kereskedelmünk is.

S megmutatja a tapasztalat, hogy

milyen természetellenes nexus ez a közös vámterület Ausztriával.

Alkuszunk már évek óta és a végső konkluzio is csak az, hogy e téren minden alku a megalkuvásra vezet. Tudósok és számfejtők dugták már össze a fejüket, hogy a nemzet előtt kedvessé tudják tenni azt a fekete-sárga vásárt, de sehogy se sikerül kisütöniök azt, hogy ebből a vámközösségből csak valami hasznos dolog is hárulhatna erre az országra.

Amikor tehát országszerte megindult a mozgalom a végett, hogy propagandát csináljunk az önálló vámterület mellett — történt ez különösen azért, mert a nemzet nem igen bizik a parlamenti többségben. Nem bizik pedig benne azért, mert hiszen a politikai pártváltás lekötö az emberek szabad meggyőződését.

Nem az ügy tehát az, ami iránt bizalmatlan a nemzet zöme, hanem bizalmatlansága csakis a pártfegyelmet illeti. A pártfegyelem nem engedi például, hogy a szabadelvű-párt e kérdésben tagjai többségének a meggyőződését kövesse. A pártfegyelem nem engedi a többséghez tartozó képviselőket meggyőződésük mellett megnyilatkozni.

Pedig a nemzet képviselői talán kivétel nélkül meg vannak győződve az

önálló vámterület egyedül üdvös voltáról. De a párt fegyelem kínai falként emelkedik fel a legszebb nemzeti eszme mellett és — és hozzáférhetlenné teszi önönmagát.

Azt hisszük, hogy merően fölösleges dolog annak a bizonyítgatásába belebocsátkozni, hogy Magyarországnak mostani közgazdasági derutja csakis a közös vámterületnek tulajdonítható. Ki ne ismerné az érveknek azt a nagy sorozatát, amelyek mind e mellett harcolnak? Ki ne tudná azt, hogy iparunk és kereskedelmünk piacai osztrák kezében vannak, hogy Ausztria érdekgyűrűjébe szorul bele vasuti politikánk, kivitelünk, behozatalunk és maga a vám-tarifa is. Sőt már ipari törvényeinkre is átragad az osztrák szellem. És mégis eddigelé csak azt tapasztaltuk, hogy a kormány részéről még komoly lépés alig történt arra nézve, hogy az idegen befolyástól szabaduljunk. És ámbár a Kossuth párti ellenzék minden követ megmozdított a kormány elleni támadásoknál, de a nemzet maga eddigelé még alig nyilatkozott meg teljes egészében.

Ezért tehát, mert a szabadelvű párt le van igazva — kénytelen az ellenzék a néphez is fordulni, amelynek nyilat-

TÁRCA.

A színész.

Irta: BERKES IMRE.

Az ágya a kályha közelében állott s ott a kályha előtt hajbókolt reggelenként áhítatos ábrázattal. Imádkozott. Lány, hófehér, finom kezeit összetette, tiszta, kék szeméit a menyegző felé emelte s úgy morzsolta melán, ábrándos lelke megnyilatkozásaképen a boldogságot nyújtó imádságot. Nem nézett se jobbra, se balra, nem kutatta, látják-e a többi katonák, kinevetik vagy szidalmazták-e, átszellemült tekintetén az aszkéták édes fájdalma honolt, amint földi szenvedéseieért vigasztaló enyhületért esedezett. A piszkos, durva kaszárnya vörösre vásott kályhája így lett templomi oltár, a töméntelen mosdatlan beszéd és káromkodás közé így vegyült az érző lélek nemes könyörgése, amiként az illatos virág is megterem a bógáncs és kóró között... Én mindig hittem érzései szentségében, gondolatai tisztaságában, eleitől fogva bámultam szilárd magatartását önzetlenségében és hitében. Ellenben a katona pajtások gunyos tréfáikkal illették a jámbort, sértő hahotával beszéltek róla ebéd fölött, amíg ő a kemény, verejtékes délelőtti munka után nap-nap mellett tiszta ruhát váltott.

Igy kapta meg rövidesen a kiugrott papnövendék a »szinész« melléknevet. Szinész és pap. Nemde, kegyetlen bírálata ez az érzéketlen katonáknak? De ő jó fiu volt és nem haragudott társaira. Telegdi Raymundnak hívták.

I.

Miért érdekelt engem Raymund sorsa? bizony magam sem tudom. Fájdalmas arca babonázott-e meg, vagy ügyetlensége hatott rám, amiért káplárja, a kegyetlen vadászó, vérig gyötörte, — ki ennek a megmondhatója? Vasárnap délután, amikor a keserves gyeheti szenvedés kiengesztelésére ünnepi tivornyára szélednek a katonák, kezében sárgalevelű zsolttáros könyvével az ablak sarkába húzódott, onnan bámulva a fojtó, ólom-szürke ködöket, amik ránehezettek a zsibongó városra s a távoli hegyekre romantikus borut varázsolnak. Ott álldogált órák hosszat, lapozgatván a vén, enyhületes könyvet, a melynek fakó levelein sárga foltokat hagytak a préselésre belerakott virágok...

A lebukó nap odakünn még egyszer föllélekzett, a felhőkre pazarolt fénysávból Raymund sápadt arcára is jutott egy haldokló sugár. Megfordult. Beesett szemében lázas fény villant meg.

— Milyen isteni a természet, morzsalta áhitatosan.

— Jöjj velem Telegdi, menjünk a hegyek közé.

Hálásan pillantott rám. Régen nem hallotta már a saját nevét. Az ordonánctól kezdve egészen a kapitányig mindenki színésznek csufolta.

— Nem megyek. Fázom és... éhes vagyok...

Halkan, vontatottan beszélt. Röstelt panaszkodni.

— Ugyan kérlek, ha meg nem sértenelek, légy vendégem, ma kaptam hazait.

A kiéhezett katona mohó étvágyával fogyasztotta el az elébe rakott süteményeket. Majd, mikéntha nagy, veszedelmes titkot akart volna elárulni, felém hajolt:

— Te, én már nem leszek sokáig katona! Megdöbbszem. De, amint jobban ránéztem, észrevettem, hogy e vallomás örömet okoz néki. Tehát nem öngyilkosságra gondolt.

— Miért? kérdeztem később.

— Visszamegyek a szemináriumba. Nem akarok tovább szenvedni, inkább lemondok ő róla. Nézd itt a folyamodványom.

Azzal kinyitotta a zsolttáros-könyvet, kivette belőle a gondosan összehajtott iv-papírost, a melyre apró, gondos betűivel leírván szenvedéseit, újra Isten szolgája kívánt lenni. Meghatóan ecsetelte sorsát, kőnél keményebb az a szív, amely ezen meg nem indul. Utálta

kozatával ellensúlyozni lehet a lenyűgözött népakaratot.

S ha majd az egész nemzet így megnyilvánul, akkor aztán a parlament is gondolkodóba fog esni, hogy szabad-e az igazi nép akaratot a pártfegyelem szabályaival meghamisítani?

Ezért üdvözljük mi is, akik az önálló vámterület hivei vagyunk a szabadkai polgárságnak ezt a hazafias mozgalmát!

A baja – báttaszéki áthidalás.

(Kiküldött tudósítónktól.)

I.

Impozáns volt nov. hó 29-én a Pécs város által Budapestre egybehívott országos értekezlet, melyet az egybehívó város nevében *Nendtvich* Andor helyettes polgármester nyitott meg, majd közlekedéssel az értekezlet elnökévé *Kardos* Kálmánt, közéletünk ezen kiváló alakját, Pécs városának népszerű díszpolgárát választották meg, aki az értekezletet az ő ismert nagy tapasztalatával vezette, majd hiven tolmácsolta a kormány tagjainál a küldöttség küldőinek rég hangoztatott óhaját. Elpanaszolta az érdekelt szép ország rész közlekedési keserveit, küzdelmeit és a miniszterek adott válaszaikban teljesen elismerve a panaszok és kívánságok jogos voltát, szinte örvendtek annak, hogy ezuttal jó választ adhattak a küldöttségnek. Válaszaikban a küldöttség mindegyik tagja egy szebb jövő hajnalhasadását látta.

Megható volt azon szeretetteljes fogadtatás, melyben *Szell* Kálmán miniszterelnök *Kardos* Kálmánt, mint mondá: *régi barátját* fogadta és kinek *távollétét a házból annyira sajnálja* Majd arra utalt a miniszterelnök, mik voltak ezideig akadályai ezen áthidalásnak, me-

lyek *elhárítatván*, immár sor került az alsó Duna áthidalására is. Amit a miniszterelnök a mi forgalmunknak az utóbbi 30 év alatt történt rapid fejlesztéséről mondott, az tény és joggal hivatkozhatott arra a miniszterelnök, hogy ilyet csakis Amerikában tapasztalhattunk. Ezt mi is készséggel elismertük, mindig, ép azért fájt nekünk, hogy éppen a mi vidékünk nem vehette ki részét a magyarországi forgalom ezen fejlesztéséből, mely Magyarországnak különben büszkeségét képezheti. Hasonló szellemben, mint a miniszterelnök, nyilatkozott *Lukács* László, majd *Láng* Lajos kereskedelemügyi miniszter is, aki részletekbe is bocsátkozva kijelentette, hogy a *hid építése egymagában még nem elegendő* és mindjárt rámutatott arra, hogy ezzel kapcsolatosan közúti hidat is létesíteni kell, épígy elkerülhetetlen lesz ezen vasúti vonalak átalakítása is

A küldöttség eljárásának eredményével teljesen meg lehetünk elégedve; ily kézzel fogható eredményt küldöttek nem hozhattak még haza, mint ezuttal.

Az értekezletről és a küldöttség tisztelgéséről a következőket közölhetjük:

A küldöttség tagjai kilenc órára gyűltek össze Pestvármegye üléstermében, melyet a borus idő miatt villamos lámpákkal világított ki Pestvármegye vendéglátó alispánja. A meghívottak nagy számban jelentek meg az érdekelt vármegyék minden részéből. Tudósítónk futólagos számítása szerint *legalább száznyolcvan* gyűltek össze ez alkalommal Pestvármegye székházában. A megjelentek közt, amennyire tudósítónknak sikerült a neveket legalább részben följegyezni, ott voltak:

Percel Dezső, *Barabás* Béla, *Pichler* Győző, *Apponyi* Géza főrendi házi tag, *Reich* Aladár dr., *Latinovich* Géza, *Egri* Béla, *Daróczy* Aladár, *Darányi* Ferencz, *Brázay* Kálmán, *Stajevics* János, *Veszter* Imre, *Vörös* László, *Erreth* János, *Nessi* Pál, *Tormay* Károly, *Kammerer* Ernő, *Boda* Vilmos országos képviselő; *Dr. Hegedűs* Aladár polgármester, *Drescher* Gyula a bajai függetlenségi párt elnöke, *Dr. Valentin*

ezt az életet. A jobb sorsra való remény költővé avatta a szerencsétlent, soraiból könyfakasztó siralom szólott, a lélek bánatos epedése, a felzaklatott kedély epedő bánata . . .

Csodálattal tekintetem rája. S ahogy bizonyos lett a felől, hogy ismeretlen multja élénken érdekel, így szólt:

— Neked elmondom, mert jó barátomnak tartalak. De senkinek se áruld el. Bűbájos ígésző szemével lelkembe hatolt, bársonyos kezével megfogta kezemet, tiszta zengő hangja megbabonázott, amint ő róla beszélt lelkesülten, szerelemmel ő róla: *Sarkadi Piroskáról*.

II.

A szeminárium ódon falai között egyhangu az élet. Fiatal papnövédek örökös magolása, vén páterek erkölcsbuzdító beszédei önmegtagadás, hatalmas folinások. Ott élt *Raymund* hittal a lelkében, hogy megfutja azt a pályát, amelyen dicsőség terem, az elért siker babérja, a nyugalom és megelégedés haloványfényű költészete, a lélek harmoniája . . . Miért is lopódzott be a csalfa napsugár a kopott falak közé? Miért is terjedt el bódító virágillat a termekben? Ó, a szívnek nem parancsolnak a fapapucsos atyák, a lázongó lélek követeléseit nem elégítik az imák sokszor elrecitált kifejezései, a megsanyargatott test világi üdvöt sóvárog törhetetlen akarattal . . .

A kacér napsugár *Piroska* fekete szeméből villogott, a virágillat pihegő kebléről terjedt el, úgy, hogy a fiatal papnövédek beleszédült már eleve az elképzelt boldogságba. A

szeminárium hatalmas, román-stilü ablakából leste nap-nap mellett a gyönyörű leányzó, szorgalma meglankadt, figyelme megcsökkent, erélye szétfoszlott. Beteges lemondás lett az egész ember. Tanárai hasztalan ösztökélték, eredmény nélkül büntették, s amikor keneteljes beszéddel akarták a jó utra téríteni a megtévelyedet, kitért *Raymundból* az indulat:

— Soha, nem maradok itt. Testem hiába büntetem, a lelkem hazug marad. Jobban szeretem a leányt, mint hivatásomat, mit tagadjam? Az igazságé legyen a győzelem.

Mélabus, megvesztegető, nyári estéken találkoztak a szerelmesek: *Piroska* és *Raymund*; a leány: a *Sarkadi-ház* viruló gyöngyvirága, az ifju: a *Telegdi-család* hevesvérű ivadéka. Sudár gyermekek, hajlékony és ruganyos a szűz, mint a pusztai nád, tüzes kedélyű és izzó az ifju, mint a sistergő szikra. Végtelen boldogság a pillanatnyi, eliramló jelen, miközben a csókokba fult, könnyelmű napok árnyékként tűnedezték . . . S elérkezett a keserű elválás ideje.

— Szeress tovább kitartóan, lelkem, boldogságom, hamar visszajövök.

A leány szeliden tekintett jegyesére s mély, fekete szemében megcsillantak a fájó szív kristály követei.

— Szeretlek!

Özvegy *Sarkadi Pálné* az elváláskor megcsókolta a nehéz szívvel távozó katonát!

Megindító bucsu volt ez.

Emil a bajai függ. párt alelnöke, *Szutrély* Lipót takarékpénztári igazgató, *Czérnay* Imre ipartestületi elnök, *Alföldy* Béla ipartestületi alelnök, *Meskó* László tanácsnok, *Bodrogi* Gyula, *Müller* József, *Schwarz* József, *Stöckl* Ferencz, *Dr. Hermann* Adolf, *Hesser* Gyula, *Merei* Lőrincz biz. tagok, *Scherer* Sándor ig., *Nagel* Sándor tan., *Dr. Lemberger* Armin ügyvéd, lapszerkesztő, *Fodor* Károly lapszerkesztő, *Dr. Szirmai* Vidor ügyvéd, lapszerkesztő, *Dr. Kelemen* József ügyvéd, *Pollák* Lajos, *Pollák* Armin földbirtokosok, *Grauaug* Lipót bankár, *Schleicher* Antal, *Dr. Denneberg* Kálmán törv. biz. tagok, *Fischer* Emil, *Schön* Géza, *Gergely* Benő, *Zweig* Mór, *Goldschmidt* Zsigmond, *Spitzer* Albert, *Klauber* Mór, *Weisz* Henrik, *Deutsch* Mátyás, *Deutsch* Izidor, *Ripp* Ignác tekintélyes polgárok *Bajáról*.

Pontban kilenc órakor *Nendtvich* Andor Pécs helyettes polgármestere a dobogóra lépett és lelkes szavakban köszönti a rendkívül nagy számban egybegyűlt deputátusokat, jelenti, hogy *Majorossy* Imre pécsi polgármester betegen fekszik s e miatt ő nyitja meg a gyűlést. Előadja az értekezlet megnyitása kapcsán, hogy az előkészítő bizottság országos értekezlet tartását határozta el, a mely értekezlet most ült össze, kéri a gyűlést, hogy elnökévé *Kardos* Kálmánt, jegyzővé *Tróber* Aladár drt s előadóvá *Lemberger* Armin drt válassza meg.

Kardos Kálmán elfoglalja az elnöki széket éljenzés közepette; előadja, hogy majdnem öt évvel ezelőtt ugyanitt már volt egy országos értekezlet ebben a tárgyban. Az ügy azonban rég elaludt volna, ha a parlamentben, a sajtotban állandóan ébren nem tartották volna. Most a kérdés a megvalósulás stádiuma felé tart, maga a kormány is ezt akarja. De azért a mai értekezlet és a mostani akció mégsem fölösleges, mert sietteti a cél elérését. Kéri a gyűlést, hogy *Bartal* Bélát, mint aki a baja-báttaszéki hid ügyében nagy érdemeket szerzett, a társelnöki székre válassza meg. (*Zajos* helyeslés és éljenzés) s felkéri az előadót, hogy az ügyet ismertesse.

Bartal Béla elfoglalja a társelnöki helyet s *Lemberger* Armin dr. vázolja az ügy történetét.

Kardos Kálmán, mivel senki sincs, aki az ügühöz felakarna szólalni, berekeszti az erről való tanácskozást, indítványozza, hogy a gyűlés *Perczel* Miklósnak, aki a baja-báttaszéki vasut ügyét évek hosszú során át a

III.

Raymund rámnézett, ahogy figyelmesen hallgattam történetét és tovább beszélt szelid hangján?

— A láz átjárta már minden tagomat, beteg és életunt vagyok. A rideg és ódon kaszárnya minden undora a lelkembe verte magát, a gyakorló-tér ezernyi kinja halálra gyötört, végem van, lemondok róla. El innen! Vissza a zárdába, az örök tűzzel gondolkodó agyamban és vergődő szívemben . . . inkább százszor szenvedni ott egy hosszú életen által, mint itt egy rövidke napig . . .

— De hisz' akkor nem szereted a leányt. *Raymund* bosszusan válaszolt:

— Kerüljek csak vissza a szemináriumba, ezer módját fogom találni annak, miképen szabaduljak onnan is, a katonaságtól is ez életre. S akkor . . .

Megértettem a tervét. *Nini*, hisz ez a fiu furfangos is tud lenni. Feladta folyamodványát, másnap bejelentette, hogy visszatér a papság kötelékébe. A jó indulatu főhadnagy ajánlására ideiglenesen fölmentették a katonai szolgálattól. Ideiglenesen, folyamodványa eldőléséig.

Igy telt el keserves husznap. Végre aztán megjött az égve várt nagy, pecsétes levél. *Raymund* ideges kíváncsisággal bontotta fel az irást. S amint elolvasta, nem történt vele semmi különös, csak épen, hogy végigvágódott halotthalványan a kaszárnya folyosóján.

— Kitűnően alakít, — mondták a pajtások.

leglelkesebb odaadással támogatta, távirati üdvözlöt küldjön.

A gyűlés zajos éljenzéssel fogadja az indítványt és a következő táviratot küldötte el idősb Perczel Miklósnak Bajára:

A baja—báttaszéki vasut ügyében Budapestben egybegyűlt országos értekezlet Meltóságodnak a nagy fontosságú cél megvalósítására irányult fáradhatatlan buzgalmaért hálás köszönetet szavazott

Kardos és Bartal,
elnökök.

Az elnök előterjesztésére ezután a gyűlés küldöttségé alakulva az országházba vonul, hogy a kormánynál tisztelegjen.

Tisztelegés a miniszterelnöknél.

A képviselőházba tíz órakor érkezett meg az óriási deputáció, s azonnal felvonult a miniszterelnöki terembe.

Nemsokára megérkezett Széll Kálmán miniszterelnök, akit az egybegyűlt zajos éljenzéssel fogadtak.

Kardos Kálmán tolmácsolta az országos deputáció kérelmét, rövid lendületes beszéddel. Vázolta a memorandum tartalmát és kérte a kormányelnököt, hogy az áthidalás kérdésének megoldását s a rég óta huzódó ügy megvalósítását hathatós pártfogásával sürgesse. Együttal köszönetét és háláját tolmácsolta az érdekelt vidéknek azért, hogy a dolgot a legközelebbi beruházások keretébe a kormány beillesztette s hogy annak a gazdasági hézagnak, amelyet a pénz hiánya okozott, a betöltését mintegy köteletségének ismerte.

Széll Kálmán miniszterelnök őszinte köszönetet mond azért a bizalomért, a melylyel most hozzá fordultak és azokért a meleg szavakért, amelyekkel Kardos őt köszöntötte. Jólesett ez különösen attól, aki neki egyik legrégebb barátja és akinek távollétét a Házban most is nagyon sajnálja. Igen jól mondotta Kardos, hogy a kormány kötelességei között foglal helyet azoknak a hézagoknak betöltése is, amelyek a gazdasági életben mutatkoznak. Ő ezt a baja-báttaszéki hidat mindig olyannak tartotta, hogy arra a magyar gazdasági életnek rá kell térnie. (Éljen éljenzés.) Mert a Dunának minél sűrűbb áthidalása természetes követelményét képezi gaz-

Másnap a színész maródit jelentett s az ezredorvos azzal a kijelentéssel bocsátotta el, hogy ha még egyszer egészségesen beteget mer jelenteni, kiméletlenül lecsuktatja.

Szegény Telegdi Raymundot tehát nem vették vissza a szemináriumba. Itt maradt közöttünk. Ujra sorba állott. De mivelhogy kiképzése a husz napi mulasztás miatt nagyon is fogyatékos volt, rábízta a vadorzóra.

Cudar napjai voltak a szegény fiúnak. Nem szólott senkihez, én rám se igen hederített. Nem törődött az semmivel a világon.

Egy este magához szólított s valami levélkét csusztatott a kezembe. Még azt hittem, hogy nehezebbre esik a beszéd, írásban akar valamelyes szívességre kérni, Megnéztem hevenyében a levélkét. Raymund bánatosan mosolygott, amint riadtan tekintetem rája. A levél Sarkadi Piroska eljegyzési kártyája volt.

*

Mondjak valamit az asszonyi hűségről? Gyöngye vagyok hozzá, szörnyen rideg, vérfagyasztó ez a kaszárnya; a hegyeket megfekszi a hó, künn garázda szél üvölt, a katonák durva fekhelyeiken vacognak... Egyik se szól semmit. De mintha valamennyi könyezne... Az altisztek bámész arccal sűrögnek alá-föl, csönd honol, a jó kedv meghalt...

Telegdi Raymund szíven lötte magát.

Viaszsárga arca éktelenül eltorzult, szederjés ajkai nyitva maradtak, hófehér fogai féltelmetesen villogtak...

Piros vére úgy folyt, mint a kis patak.

dasági fejlődésünknek. Az észak-nyugati részen már van is több áthidalás és nagyon is jogosultnak tartja, hogy a déli részen is legyen, nevezetesen hogy a baja-báttaszéki áthidalás is meglegyen. (Éljenzés.) De míg az államvasutak forgalmi politikája egységes, teljes hálózat mellett egységes nem lehetett, addig ennek az áthidalás kérdésének a megoldása elé is akadályok gördültek. Most ezek elhárítottak s örül, hogy az ügy a megvalósulás stádiuma elé érkezett. Amit megtehetett és amit megtehet az ország gazdasági érdekében, azt készséggel megtette eddig is, megteszi ezután is. (Éljenzés.) Amerikát kivéve egyetlen állam se tett harminc év óta annyit a forgalmi érdekek kielégítésére, Észak-Amerikát kivéve, mint Magyarország. És most már csak a fennmaradt hézagok kitöltéséről van szó. Ilyen hézag volt a baja-báttaszéki áthidalás is. Azt hiszi méltányolja az országnak, különösen az áthidalásnál érdekelt része, hogy a kormány most ezt a hiányt pótolni akarja. (Zajos tetszés.) A kormány ezt a legközelebbi teendői közé sorolta s örül, hogy a deputációnak a kérelemre kielégítő, megnyugtató választ adhat.

A miniszterelnök beszédét zajos éljenzés követte. Aminek lecsillapultával Kardos Kálmán néhány szóval köszönetet mondott a válaszáért.

A kormányelnök néhány szót váltott a küldöttek egyes tagjaival, aztán besietett a képviselőház ülésére.

Lukács László pénzügyminiszter jött ezután, akit szintén Kardos Kálmán köszöntött, vázolván az országos deputáció kérelmét s főleglítő, hogy az áthidalás ügyében Lukács miniszter nagy érdemeket szerzett.

Lukács László pénzügyminiszter köszöni, hogy őt is fölkeresték, köszöni, hogy a küldöttség szónoka, az ügyben kifejtett működéséről olyan hizelő szavakkal emlékezett meg. Ő csak azt tette, ami neki kötelessége, az érdem pedig a kötelesség határain túl következik. Most több olyan kérdés fog nemsokára megoldást nyerni, ami már régóta a levegőben volt s ezek közé tartozik a baja-báttaszéki áthidalás kérdése is. Attól a pillanattól fogva, hogy ennek lehetőségéről meggyőződött, azon volt, hogy ez az idejű beruházások programjában helyet foglaljon és nagyon örül, hogy az országnak egy olyan kiváló vidékét támogathatta érdekeinek kielégítésénél, aminő most előtte képviselve van.

A miniszter beszédét percekig tartó taps követte.

Láng Lajos kereskedelmi miniszter fogadta a küldöttség tisztelegését.

Kardos Kálmán üdvözlő beszédére válaszolva, Láng Lajos kijelentette, hogy valóban nagy öröme szolgál, hogy alkalmat adhatott arra, hogy a baja-báttaszéki áthidalás kérdésével ne mint kívánsággal jöjjenek hozzá, hanem mint befejezett tényvel. Mikor először körülnézett a kereskedelmi minisztériumban, ezt a kérdést látta a megoldandók egyik legsürgősebbikének. Akik azt hiszik, hogy eddig az ügyet a főváros fejlesztési szempontjai halasztották, azok tévednek. Ő is kívánja a főváros legerőteljesebb fejlődését, de azt hiszi, hogy a mi a fővárosnak árt, az árt a vidéknek is és eddig sem a főváros érdekében terelték a forgalmat Budapestnek, hanem az államvasutak érdekében. Ha a mappára nézünk, a vasuti mappára, Baja és Báttaszék körül óriási üres területet látunk s akinek van érzéke a nemzeti érdekek iránt, az rögtön látja ezt a hiányt, amely most nyer megfelelő pótlást. Hogy azonban ebből az áthidalásból és az ezzel kapcsolatos vasuti vonalból csakugyan az legyen, minek tervezik, még sokféle pályaalakulásnak kell történnie.

Baján pedig a hidkérdésnél a talajviszonyok is differálnak valamelyest. Azt akarja, hogy a hid ne csak vasuti, hanem közuti hid is legyen (Éljenzés) és kéri a deputációt és az ország érdekelt részeit, hogy a kérdéssel kapcsolatos feladatok megoldásában legyenek iránta bizalommal.

Zajos éljenzés követte a miniszter beszédét s a tisztelegés ezzel végződött.

Ezután a deputáció felvonult a Ház karzátára s végig hallgatta az ülést.

II.

A három miniszternek átnyújtott memorandum főbb vonásaiban a következő:

Nagyméltóságú m. kir. Miniszter Úr!

Kegyelmes Urunk!

Ha figyelemmel lapozgatjuk hazánk utolsó három évtizedének közgazdasági történetét, nem fogunk egyetlen egy kérdésre sem bukanni, melynek megvalósítása érdekében kitartóbb küzdelmet, szívósabb harcot fejtettek volna ki, melynek egyes phasisait állandóbb és élénkebb érdeklődés kísérte volna és a melynek elérkezte után forróbb ima epedezne százezrek ajakán, mint a Baja-Báttaszék közti Duna áthidalása és ezzel kapcsolatban a baja-báttaszéki összekötő vasut létesítése után. A közép Duna körüli megyék Fiumétől egész Erdély havas bérceig harminckét év óta szakadatlanul reá mutatnak az országos fontosságú kérdés megoldására, harminckét év óta a megdönthetetlen érvek egész sorozatával sürgetik az országot egész szelvényben átszelő transzversalis vasutnak Baja-Báttaszéknél egy állandó hid útján leendő összekapcsolását, de fájdalom a reménynek oly gyakran felcsillámló szikrája mindannyiszor elhamvadt és a közép Dunának Baja-Báttaszéknél leendő áthidalása még ma is a megoldatlan közgazdasági kérdések között foglal helyett. A Duna-Drávai összeköttetés egy Bartal György, egy Perczel Béla és egy Somsich Pál kedvencz eszméje, melynek embriója ott kísért az 1870. évi XXXIII. törvénycikk által becikkelyezett »Báttaszék—Dombóvár—Zákányi vasut» engedélyokmányában, annyi év lankadatlan küzdelme után sem lépett a megvalósulás terére. És az a vasuti politika, melyért Magyarország sokat gyászolt nagy minisztere, néhai Baross Gábor lépett sorompóba, a midőn az 1901-ik évben Győrött tartott program beszédjében azt hirdette: »Kötelességemnek tartom és pedig elsőrendű közgazdasági szempontból, hogy a közép Duna áthidalását Baja és Báttaszék között minél előbb létesítem«, ma is szinte megfoghatatlan módon vesztegel és hasztalan várja annyi huza-vona után forrón óhajtott testté vállását. Pedig annyival is inkább indokolatlan és érthetetlen e fölötté fontos forgalmi intézmény létesítésének folytonos mellőzése, mert a baja-báttaszéki áthidalás már 1848. előtt tervbe volt véve és 1867. után is benne volt a kormány közlekedési programjában, sőt 1872-ben a Baja-Báttaszéki hid már engedélyezve is volt és csak az 1873-iki pénzügyi válság miatt maradt el.

Annyi évi eredménytelen várakozás után tehát minden rendelkezésre álló eszközzel oda kell törekednünk, hogy e függő kérdés elvégre a megoldás ösvényére tereltessek, hogy megszünjenek azon akadályok, melyek bénítólag hatnak a nemzetközi kereskedelem és közlekedés kibontakozására és egy nagy és tekintélyes érdekkomplexumot — az ország egy harmadát — arra kárhoztatják, hogy nemzetgazdasági kincset képező terményei kiaknázatlanul heverjenek a föld gyomrában.

Létezhetik-e ugyanis kirívóbb anomalia, a helyes és észszerű közlekedési politika szempontjából hibáztatandóbb állapot, mint az, hogy a Duna két partjától kinyuló, minden tekintetben első fontosságú transversalis pályák az ország résznek mindkét oldalán zsákutcában tespednek és néhány kilométernyi távolságban a két nagy vonalnak végállomásai farkasszemet néznek egymással? Képzhető-e vizsább helyzet, minthogy a körülbelül egy egyenes vonalat képező transversalis vasut az ország keleti határától a nyugoti

kozatával ellensúlyozni lehet a lenyűgözött népakaratot.

S ha majd az egész nemzet így megnyilvánul, akkor aztán a parlament is gondolkodóba fog esni, hogy szabad-e az igazi nép akaratot a pártfegyelem szabályaival meghamisítani?

Ezért üdvözljük mi is, akik az önálló vámterület hívei vagyunk a szabadkai polgárságnak ezt a hazafias mozgalmát!

A baja – báttaszéki áthidalás.

(Kiküldött tudósítónktól.)

I.

Impozáns volt nov. hó 29-én a Pécs város által Budapestre egybehívott országos értekezlet, melyet az egybehívó város nevében *Nendtvich* Andor helyettes polgármester nyitott meg, majd közlekedéssel az értekezlet elnökévé *Kardos* Kálmánt, közéletünk ezen kiváló alakját, Pécs városának népszerű diszpolgárát választották meg, aki az értekezletet az ő ismert nagy tapasztalatával vezette, majd hiven tolmácsolta a kormány tagjainál a küldöttség küldőinek rég hangoztatott óhaját. Elpanaszolta az érdekelt szép országrész közlekedési keserveit, küzdelmeit és a miniszterek adott válaszaikban teljesen elismerve a panaszok és kívánságok jogos voltát, szinte örvendtek annak, hogy ezuttal jó választ adhattak a küldöttségnek. Válaszaikban a küldöttség mindegyik tagja egy szebb jövő hajnalhasadását látta.

Megható volt azon szeretetteljes fogadtatás, melyben *Szell* Kálmán miniszterelnök *Kardos* Kálmánt, mint mondá: *régi barátját* fogadta és kinek *távollétét a házból annyira sajnálja* Majd arra utalt a miniszterelnök, mik voltak ezideig akadályai ezen áthidalásnak, me-

lyek *elhárítatván*, immár sor került az alsó Duna áthidalására is. Amit a miniszterelnök a mi forgalmunknak az utóbbi 30 év alatt történt rapid fejlesztéséről mondott, az tény és joggal hivatkozhatott arra a miniszterelnök, hogy ilyet csakis Amerikában tapasztalhattunk. Ezt mi is készséggel elismertük, mindig, ép azért fájt nekünk, hogy éppen a mi vidékünk nem vehette ki részét a magyarországi forgalom ezen fejlesztéséből, mely Magyarországnak különben büszkeségét képezheti. Hasonló szellemben, mint a miniszterelnök, nyilatkozott *Lukács* László, majd *Láng* Lajos kereskedelemügyi miniszter is, aki részletekbe is bocsátkozva kijelentette, hogy a *hid építése egymagában még nem elegendő* és mindjárt rámutatott arra, hogy ezzel kapcsolatosan közúti hidat is létesíteni kell, épígy elkerülhetetlen lesz ezen vasúti vonalak átalakítása is

A küldöttség eljárásának eredményével teljesen meg lehetünk elégedve; ily kézzel fogható eredményt küldöttek nem hozhattak még haza, mint ezuttal.

Az értekezletről és a küldöttség tisztelgéséről a következőket közölhetjük:

A küldöttség tagjai kilenc órára gyűltek össze Pestvármegye üléstermében, melyet a borus idő miatt villamos lámpákkal világított ki Pestvármegye vendéglátó alispánja. A meghívottak nagy számban jelentek meg az érdekelt vármegyék minden részéből. Tudósítónk futólagos számítása szerint *legalább száznyolcvan gyűltek össze* ez alkalommal Pestvármegye székházában. A megjelentek közt, amennyire tudósítónknak sikerült a neveket legalább részben följegyezni, ott voltak:

Percel Dezső, *Barabás* Béla, *Pichler* Győző, *Apponyi* Géza főrendi házi tag, *Reich* Aladár dr., *Latinovich* Géza, *Egri* Béla, *Daróczy* Aladár, *Darányi* Ferencz, *Brázay* Kálmán, *Stajevics* János, *Veszter* Imre, *Vörös* László, *Erreth* János, *Nessi* Pál, *Tormay* Károly, *Kammerer* Ernő, *Boda* Vilmos országos képviselők; *Dr. Hegedűs* Aladár polgármester, *Drescher* Gyula a bajai függetlenségi párt elnöke, *Dr. Valentin*

ezt az életet. A jobb sorsra való remény költővé avatta a szerencsétlent, soraiból könyfakasztó siralom szólott, a lélek bánatos epedése, a felzaklatott kedély epedő bánata . . .

Csodálattal tekintetem rája. S ahogy bizonyos lett a felől, hogy ismeretlen multja élenken érdekel, így szólt:

— Neked elmondom, mert jó barátomnak tartalak. De senkinek se áruld el. Bűbajos ígész szemeivel lelkembe hatolt, bársonyos kezével megfogta kezemet, tiszta zengő hangja megbabonázott, amint ő róla beszélt lelkesülten, szerelemmel ő róla: *Sarkadi Piroskáról*.

II.

A szeminárium ódon falai között egyhangú az élet. Fiatal papnövendékek örökös magolása, vén páterek erkölcsbuzdító beszédei önmegtagadás, hatalmas folinások. Ott élt *Raymund* hittal a lelkében, hogy megfutja azt a pályát, amelyen dicsőség terem, az elért siker babérja, a nyugalom és megelégedés haloványfényű költészete, a lélek harmoniája . . . Miért is lopódzott be a csalfa napsugár a kopott falak közé? Miért is terjedt el bódító virágillat a termekben? Ó, a szívnek nem parancsolnak a fapapucos atyák, a lázongó lélek követeléseit nem elégítik az imák sokszor elrecitált kifejezései, a megsanyargatott test világi üdvöt sóvárog törhetetlen akarattal . . .

A kacér napsugár *Piroska* fekete szemeiből villogott, a virágillat pihegő kebléről terjedt el, úgy, hogy a fiatal papnövendék beleszádult már eleve az elképzelt boldogságba. A

szeminárium hatalmas, román-stilű ablakából leste nap-nap mellett a gyönyörű leányzó, szorgalma meglankadt, figyelme megcsökken, erélye szétfoszlott. Beteges lemondás lett az egész ember. Tanárai hasztalan ösztökélték, eredmény nélkül büntették, s amikor keneteljes beszéddel akarták a jó utra téríteni a megtévelyedet, kitért *Raymund*-ból az indulat:

— Soha, nem maradok itt. Testem hiába büntetem, a lelkem hazug marad. Jobban szeretem a leányt, mint hivatásomat, mit tagadjam? Az igazságé legyen a győzelem.

Mélabus, megvesztegető, nyári estéken találkoztak a szerelmesek: *Piroska* és *Raymund*; a leány: a *Sarkadi-ház* viruló gyöngyvirága, az ifju: a *Telegdi-család* hevesvérű ivadéka. Sudár gyermekek, hajlékony és ruganyos a szűz, mint a pusztai nád, tüzes kedélyű és izzó az ifju, mint a sisetgő szikra. Végtelen boldogság a pillanatnyi, eliramló jelen, miközben a csókokba fult, könnyelmű napok árnyékként tünedeztek . . . S elérkezett a keserű elválás ideje.

— Szeress tovább kitartóan, lelkem, boldogságom, hamar visszajövök.

A leány szeliden tekintett jegyesére s mély, fekete szemeiben megcsillantak a fájó sziv kristály követei.

— Szeretlek!

Özvegy *Sarkadi Pálné* az elváláskor megcsókolta a nehéz szívvvel távozó katonát!

Megindító bucsu volt ez.

Emil a bajai függ. párt alelnöke, *Szutrély* Lipót takarékpénztári igazgató, *Czernay* Imre ipartestületi elnök, *Alföldy* Béla ipartestületi alelnök, *Meskó* László tanácsnok, *Bodrogi* Gyula, *Müller* József, *Schwarz* József, *Stöckl* Ferencz, *Dr. Hermann* Adolf, *Hesser* Gyula, *Merei* Lőrincz biz. tagok, *Scherer* Sándor ig., *Nagel* Sándor tan., *Dr. Lemberger* Ármán ügyvéd, lapszerkesztő, *Fodor* Károly lapszerkesztő, *Dr. Szirmai* Vidor ügyvéd, lapszerkesztő, *Dr. Kelemen* József ügyvéd, *Pollák* Lajos, *Pollák* Ármán földbirtokosok, *Grauaug* Lipót bankár, *Schleicher* Antal, *Dr. Denneberg* Kálmán törv. biz. tagok, *Fischer* Emil, *Schön* Géza, *Gergely* Benő, *Zweig* Mór, *Goldschmidt* Zsigmond, *Spitzer* Albert, *Klauber* Mór, *Weisz* Henrik, *Deutsch* Mátyás, *Deutsch* Izidor, *Ripp* Ignác tekintélyes polgárok *Bajáról*.

Pontban kilenc órákor *Nendtvich* Andor Pécs helyettes polgármestere a dobogóra lépett és lelkes szavakban köszönti a rendkívül nagy számban egybegyűlt deputátusokat, jelenti, hogy *Majorossy* Imre pécsi polgármester betegen fekszik s e miatt ő nyitja meg a gyűlést. Előadja az értekezlet megnyitása kapcsán, hogy az előkészítő bizottság országos értekezlet tartását határozta el, a mely értekezlet most ült össze, kéri a gyűlést, hogy elnökévé *Kardos* Kálmánt, jegyzővé *Tróber* Aladár drt s előadóvá *Lemberger* Ármán drt válassza meg.

Kardos Kálmán elfoglalja az elnöki széket éljenzés közepette; előadja, hogy majdnem öt évvel ezelőtt ugyanitt már volt egy országos értekezlet ebben a tárgyban. Az ügy azonban rég elaludt volna, ha a parlamentben, a sajtotban állandóan ébren nem tartották volna. Most a kérdés a megvalósulás stádiuma felé tart, maga a kormány is ezt akarja. De azért a mai értekezlet és a mostani akció mégsem fölösleges, mert sietteti a cél elérését. Kéri a gyűlést, hogy *Bartal* Bélát, mint aki a baja-báttaszéki hid ügyében nagy érdemeket szerzett, a társelnöki székre válassza meg. (*Zajos* helyeslés és éljenzés) s felkéri az előadót, hogy az ügyet ismertesse.

Bartal Béla elfoglalja a társelnöki helyet s *Lemberger* Ármán dr. vázolja az ügy történetét.

Kardos Kálmán, mivel senki sincs, aki az ügyszél felakarna szólalni, berekeszti az erről való tanácskozást, indítványozza, hogy a gyűlés *Percel* Miklósnak, aki a baja-báttaszéki vasut ügyét évek hosszu során át a

III.

Raymund rámnézett, ahogy figyelmesen hallgattam történetét és tovább beszélt szelid hangján?

— A láz átjárta már minden tagomat, beteg és életunt vagyok. A rideg és ódon kaszárnya minden undora a lelkembe verte magát, a gyakorló-tér ezernyi kinja halálra gyötört, végem van, lemondok róla. El innen! Vissza a zárdába, az örök tűzzel gondolkodó agyamban és vergődő szívemben . . . inkább százszor szenvedni ott egy hosszú életen által, mint itt egy rövidke napig . . .

— De hisz' akkor nem szereted a leányt. *Raymund* bosszusan válaszolt:

— Kerüljek csak vissza a szemináriumba, ezer módját fogom találni annak, miképen szabaduljak onnan is, a katonaságtól is ez életre. S akkor . . .

Megértettem a tervét. Nini, hisz ez a fiu furfangos is tud lenni. Feladta folyamodványát, másnap bejelentette, hogy visszatér a papság kötelékébe. A jó indulatu főhadnagy ajánlására ideiglenesen fölmentették a katonai szolgálattól. Ideiglenesen, folyamodványa eldőléséig.

Igy telt el keserves husznap. Végre aztán megjött az égve várt nagy, pecsétes levél. *Raymund* ideges kíváncsisággal bontotta fel az irást. S amint elolvasta, nem történt vele semmi különös, csak épen, hogy végigvágódott halotthalványan a kaszárnya folyosóján.

— Kitünően alakít, — mondták a pajtások.

leglelkesebb odaadással támogatta, távirati üdvözlöt küldjön.

A gyűlés zajos éljenzéssel fogadja az indítványt és a következő táviratot küldötte el idősb Perczel Miklósnak Bajára:

A baja—báttaszéki vasut ügyében Budapestben egybegyűlt országos értekezlet Méltóságodnak a nagy fontosságú cél megvalósítására irányult fáradhatatlan buzgalmaért hálás köszönetet szavazott

Kardos és Bartal,
elnökök.

Az elnök előterjesztésére ezután a gyűlés küldöttségé alakulva az országházba vonul, hogy a kormánynál tisztelegjen.

Tisztelegés a miniszterelnöknél.

A képviselőházba tíz órakor érkezett meg az óriási deputáció, s azonnal felvonult a miniszterelnöki terembe.

Nemsokára megérkezett Széll Kálmán miniszterelnök, akit az egybegyűlt zajos éljenzéssel fogadtak.

Kardos Kálmán tolmácsolta az országos deputáció kérelmét, rövid lendületes beszéddel. Vázolta a memorandum tartalmát és kérte a kormányelnököt, hogy az áthidalás kérdésének megoldását s a rég óta huzódó ügy megvalósítását hathatós pártfogásával sürgesse. Együttal köszönetét és háláját tolmácsolta az érdekelt vidéknek azért, hogy a dolgot a legközelebbi beruházások keretébe a kormány beillesztette s hogy annak a gazdasági hézagnak, amelyet a pénz hiánya okozott, a betöltését mintegy kötelességének ismerte.

Széll Kálmán miniszterelnök őszinte köszönetet mond azért a bizalomért, a melylyel most hozzá fordultak és azokért a meleg szavakért, amelyekkel Kardos őt köszöntötte. Jólesett ez különösen attól, aki neki egyik legrégebb barátja és akinek távollétét a Házban most is nagyon sajnálja. Igen jól mondotta Kardos, hogy a kormány kötelességei között foglal helyet azoknak a hézagoknak betöltése is, amelyek a gazdasági életben mutatkoznak. Ő ezt a baja-báttaszéki hidat mindig olyannak tartotta, hogy arra a magyar gazdasági életnek rá kell térnie. (Éljenzés.) Mert a Dunának minél sűrűbb áthidalása természetes követelményét képezi gaz-

Másnap a színész maródit jelentett s az ezredorvos azzal a kijelentéssel bocsátotta el, hogy ha még egyszer egészségesen beteget mer jelenteni, kiméletlenül lecsukattja.

Szegény Telegdi Raymundot tehát nem vették vissza a szemináriumba. Itt maradt közöttünk. Ujra sorba állott. De mivelhogy kiképzése a husz napi mulasztás miatt nagyon is fogyatékos volt, rábízta a vadorzóra.

Cudar napjai voltak a szegény fiúnak. Nem szólott senkihez, én rám se igen hederített. Nem törődött az semmivel a világon.

Egy este magához szólított s valami levélkét csusztatott a kezembe. Még azt hittem, hogy nehezebbre esik a beszéd, írásban akar valamelyes szívességre kérni. Megnéztem hevenyében a levélkét. Raymund bánatosan mosolygott, amint riadtan tekintetem rája. A levél Sarkadi Piroska eljegyzési kártyája volt.

*

Mondjak valamit az asszonyi hűségről? Gyöngye vagyok hozzá, szörnyen rideg, vérfagyasztó ez a kaszárnya; a hegyeket megfekszi a hó, künn garázda szél üvölt, a katonák durva fekhelyeiken vacognak... Egyik se szól semmit. De mintha valamennyi könyezne... Az altisztek bámész arccal sűrögnek alá-föl, csönd honol, a jó kedv meghalt...

Telegdi Raymund szíven lötte magát.

Viaszsárga arca éktelenül eltorzult, szederjés ajkai nyitva maradtak, hófehér fogai féltelmetesen villogtak...

Piros vére úgy folyt, mint a kis patak.

dasági fejlődésünknek. Az észak-nyugati részen már van is több áthidalás és nagyon is jogosultnak tartja, hogy a déli részen is legyen, nevezetesen hogy a baja-báttaszéki áthidalás is meglegyen. (Éljenzés.) De míg az államvasutak forgalmi politikája egységes, teljes hálózat mellett egységes nem lehetett, addig ennek az áthidalás kérdésének a megoldása elé is akadályok gördültek. Most ezek elhárítottak s örül, hogy az ügy a megvalósulás stádiuma elé érkezett. Amit megtehetett és amit megtehet az ország gazdasági érdekében, azt készséggel megtette eddig is, megteszi ezután is. (Éljenzés.) Amerikát kivéve egyetlen állam se tett harminc év óta annyit a forgalmi érdekek kielégítésére, Észak-Amerikát kivéve, mint Magyarország. És most már csak a fennmaradt hézagok kitöltéséről van szó. Ilyen hézag volt a baja-báttaszéki áthidalás is. Azt hiszi méltányolja az országnak, különösen az áthidalásnál érdekelt része, hogy a kormány most ezt a hiányt pótolni akarja. (Zajos tetszés.) A kormány ezt a legközelebbi teendők közé sorolta s örül, hogy a deputációnak a kérelemre kielégítő, megnyugtató választ adhat.

A miniszterelnök beszédét zajos éljenzés követte. Aminek lecsillapultával Kardos Kálmán néhány szóval köszönetet mondott a válaszáért.

A kormányelnök néhány szót váltott a küldöttek egyes tagjaival, aztán besietett a képviselőház ülésére.

Lukács László pénzügyminiszter jött ezután, akit szintén Kardos Kálmán köszöntött, vázolván az országos deputáció kérelmét s fölemlítve, hogy az áthidalás ügyében Lukács miniszter nagy érdemeket szerzett.

Lukács László pénzügyminiszter köszöni, hogy őt is fölkeresték, köszöni, hogy a küldöttség szónoka, az ügyben kifejtett működéséről olyan hizelgő szavakkal emlékezett meg. Ő csak azt tette, ami neki kötelessége, az érdem pedig a kötelesség határain túl következik. Most több olyan kérdés fog nemsokára megoldást nyerni, ami már régóta a levegőben volt s ezek közé tartozik a baja-báttaszéki áthidalás kérdése is. Attól a pillanattól fogva, hogy ennek lehetőségéről meggyőződött, azon volt, hogy ez az idejű beruházások programjában helyet foglaljon és nagyon örül, hogy az országnak egy olyan kiváló vidékét támogathatta érdekeinek kielégítésénél, aminő most előtte képviselve van.

A miniszter beszédét percekig tartó taps követte.

Láng Lajos kereskedelmi miniszter fogadta a küldöttség tisztelegését.

Kardos Kálmán üdvözlő beszédére válaszolva, Láng Lajos kijelentette, hogy valóban nagy öröme szolgálni, hogy alkalmat adhatott arra, hogy a baja-báttaszéki áthidalás kérdésével ne mint kívánsággal jöjjenek hozzá, hanem mint befejezett ténynyel. Mikor először körülnézett a kereskedelmi minisztériumban, ezt a kérdést látta a megoldandók egyik legsürgősebbikének. Akik azt hiszik, hogy eddig az ügyet a főváros fejlesztési szempontjai halasztották, azok tévednek. Ő is kívánja a főváros legerőteljesebb fejlődését, de azt hiszi, hogy a mi a fővárosnak árt, az árt a vidéknek is és eddig sem a főváros érdekében terelték a forgalmat Budapestnek, hanem az államvasutak érdekében. Ha a mappára nézünk, a vasuti mappára, Baja és Báttaszék körül óriási üres területet látunk s akinek van érzéke a nemzeti érdekek iránt, az rögtön látja ezt a hiányt, amely most nyer megfelelő pótlást. Hogy azonban ebből az áthidalásból és az ezzel kapcsolatos vasuti vonalból csakugyan az legyen, minek tervezik, még sokféle pályaalakulásnak kell történnie.

Baján pedig a hidkérdésnél a talajviszonyok is differálnak valamelyest. Azt akarja, hogy a hid ne csak vasuti, hanem közúti hid is legyen (Éljenzés) és kéri a deputációt és az ország érdekelt részeit, hogy a kérdéssel kapcsolatos feladatok megoldásában legyenek iránta bizalommal.

Zajos éljenzés követte a miniszter beszédét s a tisztelegés ezzel végződött.

Ezután a deputáció felvonult a Ház karzátára s végig hallgatta az ülést.

II.

A három miniszternek átnyújtott memorandum főbb vonásaiban a következő:

Nagyméltóságú m. kir. Miniszter Úr!

Kegyelmes Urunk!

Ha figyelemmel lapozgatjuk hazánk utolsó három évtizedének közgazdasági történetét, nem fogunk egyetlen egy kérdésre sem bukanni, melynek megvalósítása érdekében kitartóbb küzdelmet, szívósabb harcot fejtettek volna ki, melynek egyes phasisait állandóbb és élénkebb érdeklődés kísérte volna és a melynek elérkezte után forróbb ima epedezne százezrek ajakán, mint a Baja-Báttaszék közti Duna áthidalása és ezzel kapcsolatban a baja-báttaszéki összekötő vasut létesítése után. A közép Duna körüli megyék Fiumétől egész Erdély havas bérceig harminckét év óta szakadatlanul reá mutatnak az országos fontosságú kérdés megoldására, harminckét év óta a megdönthetetlen érvek egész sorozatával sürgetik az országot egész szelvényében átszelő transzversalis vasutnak Baja-Báttaszéknél egy állandó hid utján leendő összekapcsolását, de fájdalom a reménynek oly gyakran felcsillamló szikrája mindannyiszor elhamvadt és a közép Dunának Baja-Báttaszéknél leendő áthidalása még ma is a megoldatlan közgazdasági kérdések között foglal helyett. A Duna-Drávai összeköttetés egy Bartal György, egy Perczel Béla és egy Somsich Pál kedvencz eszméje, melynek embriója ott kísért az 1870. évi XXXIII. törvénycikk által becikkelyezett »Báttaszék—Dombóvár—Zákányi vasut» engedélyokmányában, annyi év lankadatlan küzdelme után sem lépett a megvalósulás terére. És az a vasuti politika, melyért Magyarország sokat gyászolt nagy minisztere, néhai Baross Gábor lépett sorompóba, a midőn az 1901-ik évben Győrött tartott program beszédjében azt hirdette: »Kötelességemnek tartom és pedig elsőrendű közgazdasági szempontból, hogy a közép Duna áthidalását Baja és Báttaszék között minél előbb létesítsem«, ma is szinte megfoghatatlan módon vesztegel és hasztalan várja annyi huzavona után forrón óhajtott testté vállását. Pedig annyival is inkább indokolatlan és érthetetlen e fölötté fontos forgalmi intézmény létesítésének folytonos mellőzése, mert a baja-báttaszéki áthidalás már 1848. előtt tervbe volt véve és 1867. után is benne volt a kormány közlekedési programjában, sőt 1872-ben a Baja-Báttaszéki hid már engedélyezve is volt és csak az 1873-iki pénzügyi válság miatt maradt el.

Annyi évi eredménytelen várakozás után tehát minden rendelkezésre álló eszközzel oda kell törekednünk, hogy e függő kérdés elvégre a megoldás ösvényére tereltessek, hogy megszünjenek azon akadályok, melyek bénítólag hatnak a nemzetközi kereskedelem és közlekedés kibontakozására és egy nagy és tekintélyes érdekkomplexumot — az ország egy harmadát — arra kárhoztatják, hogy nemzetgazdasági kincset képező terményei kiaknázatlanul heverjenek a föld gyomrában.

Létezhetik-e ugyanis kirívóbb anomalia, a helyes és észszerű közlekedési politika szempontjából hibázthatandóbb állapot, mint az, hogy a Duna két partjától kinyuló, minden tekintetben első fontosságú transversalis pályák az ország résznek mindkét oldalán zsákutcában tespednek és néhány kilométernyi távolságban a két nagy vonalnak végállomásai farkasszemet néznek egymással? Képzhető-e vizsásabb helyzet, minthogy a körülbelül egy egyenes vonalat képező transversalis vasut az ország keleti határától a nyugoti

határig kénytelen a folytonosságot megszakítani a Báltaszék—Dombóvár, illetve Pécs—mohácsi és a baja—szabadkai utvonalakon? — Tüntessük el ezt a folytonossági hiányt, mely valóban szégyenfoltot képvisel vasuti hálózatunkban, hidaljuk át a Dunát Baja—Báltaszéknél, létesítsük a mintegy 20 kilométernyi hosszú összekötő kapcsot a két part vasuthálózatának végszakaszai között és felül elóttünk a kereskedelmi fellendülés egy beláthatatlan hosszú perspektívája, melynek nyomán önmaguktól fognak létesülni új érintkezési pontok, új forgalmi viszonyok és irányok és a kereskedelmi összeköttetések és kereseti források nem remélt sokasága.

Részletezzük csak tüzetesen azon számos előnyt, mely a közép Dunának Baja—Báltaszéknél leendő áthidalásával és ezen összekötő vasut létesítésével egy nagy országrészre nyomban be fog következni:

1. Nem százazrekre, hanem sok millióra rugna azon haszon, mely megtakarítható volna oly módon, hogy Baranya, Tolna, Csongrád és Bihar megyék, az erdélyi megyék legnagyobb része, valamint Bács-Bodrog megye felső része közvetlen és egyenes összeköttetésbe jutva egymással és Fiumével, immár nem volnának kénytelenek terményeiket és iparcikkeiket kerülő uton, hanem megszakítás nélkül a legrövidebb vonalon a forgalomdus Bánáton és Alföldön keresztül szállítani. Mennyivel olcsóbban és gyorsabban lennének továbbíthatók a küldemények, ha nem kellene nekik a mintegy 100 kilométerrel hosszabb utat — oda is, vissza is — Gomboson illetve télen Ujvidéken át, vagy a körülbelül 110 kilométerrel hosszabb utvonalat Budapesten keresztül megtenniök. Ezen előnynek kivívása szorosan összefügg az ország fővárosának Budapestnek favorizált helyzetével és egyenesen egy nagy és tekintélyes országrész rovására indokolatlanul előtérbe helyezett hegemoniájával.

Annak az egész érdekelt vonalnak, az ország egyharmadrészének, hat millió embernek, — mely három évtized óta szorgalmazza szakadatlanul a közép Dunának Baja és Báltaszék között leendő áthidalását, nem jut eszébe, hogy Budapest domináló helyzetét kétségbe vonja és ezen nagy érdekeltég egyetlen egy tagja sem fogja sajnálni azon jelentékeny áldozatokat, melyeket az ország Budapest fejlődéséért hozott, mert ezek megértették immár gyümölcseiket, a mennyiben a gazdaközönség Budapestben egy nagy fogyasztási központra tett szert, mely egyes termények értékesítésére a külföldi értékesítés nehézségei mellett kétszeres fontossággal bír.

De viszont ezen nagy érdekeltég minden egyes tagja át van immár hatva annak a tudatától, hogy a forgalomnak eddig tulságos koncentrációja Budapestre ma már egyenesen más országrészek jogos érdekeinek indokolatlan megkárosításával jár, sőt meg van győződve arról is, hogy a fővárosnak ezen egyoldalú favorizálása ma már Budapestnek is nemcsak, hogy nem használ, hanem egyenesen realis forgalmának ártalmára is van.

Az a hamis közlekedési axioma ugyanis, hogy az ország összes forgalmának Budapesten kell összpontosulnia, azt a vizás állapotot teremtette, hogy Budapest természetes forgalmát is ma már csak rendkívüli befektetésekkel lehet biztosítani. Hogy Budapest forgalmilag túl van terhelve, azt legjobban bizonyítja az 1897. évi XXX. t. c. által megállapított vasuti beruházási kölcsön, a melynek 123 millió forintjából 11 milliónyi összeg van Budapest forgalmának javítására felvéve, még pedig:

a) marcheggi vágány részére	1,600.000	frt.
b) Kelenföld—győri vágány »	6,000.000	»
c) Szolnok—czeglédi »	900.000	»
d) budapesti pályaudvar »	2,500.000	»

összesen 11.000.000

De igazolják Budapest forgalmi túlterhelését azon bankettek is, melyek évről-évre az államvasutak elnöksége alatt a gabona forgalom gyors és akadálytalan lebonyolítása érdekében tartanak.

Tehát a hiba helyreállítására 22 millió koronát fordítanak, holott, ha a 32 év óta vasuti hálózatunk organismusán élőködő rákfenét egy sikerült operációval el akarták volna távolítani, ez csak 12—14 millió koronába került volna, mert ennyiből kiállíthatók a

Baja-Báltaszék közti hid és összekötő vasut. Ámde ezen 22 millió korona befektetés sem volt képes az államvasutak forgalmát gyorsabbá, olcsóbbá és jövedelmezőbbé tenni, mert ezen áldozatok által a budapest—bécsi vonalirány túlterhelése megszüntetve nincsen, mint-hogy a közép-dunai áthidalás hiánya folytán a kerülőúton való szállítás hátrányai úgy forgalmi, mint közgazdasági szempontból most is fennállanak. Pedig ezen beruházás fele — mint említettük — elég lett volna nemcsak arra, hogy abból a közép-dunai áthidalás létesíttessék és ezáltal az ország egy harmadának jogos igénye kielégíttessék, hanem arra is, hogy ilykép a budapesti útirány túlterhelése és egész forgalmi szervezetének alaphibája megszűnjék.

Az a haszon tehát, mely megtakarítható lett volna és lenne, ha a Baja-Báltaszék közötti Duna áthidalatnék és az ország ezen két főartériájának összeköttetése létesíttetnék, nemcsak azon pozitív haszonban rejlik, mely a 22 és 14 millió korona közötti differenciát képezi, hanem megtakarítható lett volna a nagy kerülő elhagyásával egy tekintélyes összeg, a kevesebb időveszteség, a szén- és kocsifogyasztás és a vasuti személyzet létszámának apasztása által is. Milyen kocsis-, szén-, időpazarlás áll ugyanis elő a forgalomban az által, hogy nemcsak a haszontelherrel rakott, de az üres kocsikat is a budapesti vagy a költséges gombosi és zimonyi kerülő utakon kell dirigálni? Ezen kerülő vagonoként legalább is 40—50 kor. regietöbbletet jelent az államvasutak pénzkezelésében; a szállításoknál pedig két nappal hosszabb szállítási időt és kamatveszteséget okoz. — Ennek tulajdonítható azután, hogy a nálunk amúgy is nagy extremekben variáló forgalomhoz az államvasutak gazdaságilag előnyösen alkalmazkodni nem tudnak és a vagonparkot túlgyorsan elhasználják s a vagonkölcsönző társaságok kegyelmének vannak kiszolgáltatva, dacára annak, hogy gyakran még saját kocsiparkjukat sem tudják kihasználni.

Mint-hogy Budapestnek javát ma már nem mozdítja elő az, hogy forgalmát bizonyos közlekedési monstruoizások fenntartásával mesterségesen nagyobbítsák, hanem az, ha természetes forgalmát gyorsabbá és akadálytalanabbá teszik, mint-hogy továbbá Budapest már amúgy is elérte a közgazdasági kifejlődés azon lépcsőfokát, melyen túl fejlődése csak is a vidék gazdasági fejlődésével kapcsolatosan és azzal összhangban történhetik, szakítani kell ma már azzal a közgazdasági politikával, mely az ország és összforgalom, illetve az államvasuti üzem jövedelmezőségének egyenes károsodására, az összes forgalmat a fővárosba kívánja terelni. Meg kell honosítani azt a helyes és igazságos, nálunknál jóval gazdagabb országok u. m. Német-, Oroszország és az amerikai Egyesült Államok által már rég követett forgalmi politikát, hogy minden önálló gazdasági területnek meg legyen adva az exportra a legrövidebb útirány a külföld felé, amely útirány nálunk a tengeri kivitelre nézve Fiume, egész Közép-Magyarország számára pedig a duna—drávai vasut és a baja—szabadkai vasut kapcsolatba hozatala.

Meg kell adni a lehetőséget, hogy az ország más vidékein levő vállalatok is közel vagy éppen közelebb jussanak Fiuméhez és ne legyen kizárólag a budapesti malmoké a privilegium, hogy lisztjüket a legolcsóbb tarifa mellett vihessék a magyar tengeri kikötőbe. Mert az bizonyára nem indokolható, hogy az alföldi ember, aki valamit Fiumébe exportál vagy onnét rendel, Budapest kedvéért hosszabb utat és drágább fuvarot fizessen? Hogyan jut hozzá a bácskai és baranyai ember, hogy szomszédforgalmuk óriási időveszteségnek legyen kitéve, csak azért, hogy Budapest körül egy pár száz átfutó vaggonnal több akadékoskodják a budapesti direct forgalom lebonyolításában?

De az a helyzet, hogy kivitelünk Budapesten át veszi irányát, más tekintetben is igen nagy hátránnyal van a vidék közgazdasági fejlődésére. Az egész magyar gabnapiacra nézve a budapesti gabonatorzsde árjegyzései mérvadók, dacára annak, hogy a budapesti tőzsdén csak 7 millió métermázsza kerül forgalomba, míg az egész ország buzaforgalma

20 millió métermázsánál is több. Ha azonban a baja—báltaszéki vasuti vonal kiépítésével a helyi piacok megerősödnek és magukat a budapesti tőzsde uralma alól emancipálnak, ha p. o. Csaba, Szeged, Szabadka stb. önálló emporiumokká válnának, úgy önmaguk szabnák meg a gabona piaci árát, mely időközönként 60—80 fillérrel magasabb volna, mint a budapesti, mint-hogy az ezen vidéken termelt buza elhelyezése inkább Fiumébe, Stájerországba, Karinthiába, Tirolba és Svájcba gravitálna. Az e címen a mezőgazdákra háruló haszon tehát sok millió koronában jutna ki-fejezésre.

A közép-dunai forgalmi monstruoizálás oka annak, hogy a magyar forgalmi politika a hajótorgalommal szemben tehetetlen és nem tudja megakadályozni azt, hogy a hajózási társaságot a messzebb fekvő állomásokról a gabonát olcsóbban szállítják Passauba — mint a magyart. Igaz ugyan, hogy az államvasutak konkurrenc-tarifákat igyekeznek fölállítani, de ezt éppen magas regiejük folytán, vagy csak a jövedelem nagymérvű csökkentésével tehetik, — vagy pedig nem állíthatnak föl olyan alacsony tarifákat, melyek a hajókat fuvarbérök leszállítására bírnák.

Ezért tehát a gabonakivitel úgy a vasuton, mint hajón drágább, mint lehetne, ha az elhibázott centralizáció megszűnnék.

Ez okozza továbbá, hogy gabonánk a beálló vaggontorlódások folytán, rendszerint későn és olyan fuvarral terhelve érkezik külföldi piacra, hogy ott a bár későbbben termő és távolabb, *de gyorsan és olcsón* szállított orosz és amerikai gabonával nem konkurrálhat, már pedig reánk nézve életkérdést képez az, hogy azt az időt, melyben az osztrák, illetve külföldi malmok még új amerikai és orosz gabonához nem juthattak, kereskedelmünk kihasználhassa, mert csak *addig* van meg a pénzbeli értéke azon előnynek, hogy mi hamarabb aratunk.

De önkénytelenül fölvetődik itt azon kérdés is: hogy miképp adhasson el biztos szállítási határidőre magyar kereskedő magyar gabonát Ausztriába, vagy külföldre, vagy hogyan vásárolja külföldi malom fix napra a szükséges órleli való gabonát Magyarországból, amikor a vasutak épen a kivitel kezdetén, tehát a reánk nézve legfontosabb időben, a kocsielőállítás, illetve a berakodásra nézve garanciát nem is vállalhatnak. Csodálhatjuk-e azután, hogy még a mostani jobb termésünkben sem lesz hasznunk, hogy elkésünk az exporttal és ismét a budapesti malmok kénye-kedvének kell magunkat alávetnünk!?

2. Sokszor szeretjük hangoztatni annak a szükségességét, hogy az Alföldön a nagy ipar meghonosítsák, de nem gondoskodunk ennek előfeltételei megteremtéséről. Az ipar szükségét az Alföldön ki sem tagadhatja, mert tény az, hogy a mezőgazdaság nem bírja annyira foglalkoztatni a munkásnépet, hogy az különösen rossz termésű években egész évi szükségletét megkeresse.

Kívánatos tehát, hogy az alföldi nagy parasztvárosokban az ipar meghonosítsák, a mi azonban csak úgy lehetséges, ha ezen vasúti vonal kiépítése a nélkülözhetlen olcsó tüzelő anyagot hozzáférhetővé teszi.

Kívánatos az iparnak az Alföldön leendő meghonosítása azon okból is, mert ez volna a leghathatósabb mód arra, hogy a szocialisztikus eszmék ezen tanyájából e téves tanok méregfáját gyökerestől kiirtani lehessen.

3. Összekötő közlekedési eszköz hijján a Dunának egymással szemben fekvő partjainak lakosai idegenebbek egymáshoz, mint akár két különböző ország lakosai. Vagy hallotta-e már valaki, hogy egy szabadkai kereskedő üzleti összeköttetésben áll egy pécsi kereskedővel, avagy egy szegedi gyáros egy kaposvári fogyasztóval? A hódmezővásárhelyi, a csabai, a nagyvárad kereskedőnek minden combinációján kívül esik az egész Dunántúl, viszont ezen vidék nem is számíthat semmi-nemű üzleti összeköttetésre a Tiszavidéki megyékkel, pedig földrajzi fekvésüket tekintve mily közel vannak egymáshoz.

Az azonban nem csak az áruforgalom, hanem a személyforgalom megdrágítása, meghosszabbítása és teljes megszakítása is — történjék ez bár rövid időközben — befolyásolja a kereskedelmet és ipart, befolyásolja úgy az egyesek, mint egy nagy sokaság existenciáját

és tönkre juttat jövedelmezhető vállalatokat. Nem ismeretlen dolog, hogy míg Pozsonytól — Budapest alsó végéig 240 kilométerre a Duna 9 helyen van áthidalva, addig Budapesttől egész Ujvidékig 460 kilométerre, tehát majdnem megegyező nagy területen egyetlen egy összekötő objektum sincs, mely a szabad és háborítlan közlekedést az egész éven át közvetítené. A tavaszi, a nyári és őszi hónapokban ott vannak ugyan a vízi járművek — bármily primitív formában is — melyek az átkelést a Dunán, úgy a hogy eszközlik, de mi történik a télvíz idején, midőn sem a jég felett, sem a jég alatt közlekedni nem lehet és a forgalom és az egymással való érintkezés teljesen szünetel. És e pontnál nem hagyható figyelmen kívül az érdekelt nagyvidék postaforgalma sem, mely, ha a budapesti költséges és bonyolult közvetítés megszűnik, az államkincstárra nézve olcsóbb lesz és jóval gyorsabban bonyolítható le, mint jelenleg. Mily új irány adatnék a vasúti hid felépítése által a Dunántúli vidék és a Tiszavidéki megyék kereskedelmének, iparának és kulturájának!

De valóban hazafiúi sajnálattal kell reámutatnunk a fentebb vázolt állapotnak nemzeti szempontból is káros kihatására. Míg most ugyanis a különben is egységesen települt nemzetiségi vidékek a személyközlekedés maximumával rendelkeznek, hogy nemcsak egymással, hanem a külfölddel is akadálytalanul érintkezessenek, míg a panszlávoknak és dakorománoknak gyorsvonatokat és orient-express-t állítunk rendelkezésre, hogy Bukarestbe, Belgrádba és Prágába és vissza minél jobban és gyorsabban eljuthassanak, addig az áthidalatlan közép Duna, illetve a baja-báttaszéki hid megtagadása folytán 360 kilométer hosszú válaszfal tornyosul a magyar *Alföld* és a magyar *Dunántúl* városai és megyéi közé, már pedig forgalmi politikánknak nem lehet célja, hogy a mostani nemzetiségi szempontból oly válságos időkben éppen a magyarság zömét válaszsza el egymástól és hogy forgalmilag elkülönítse és széthasítsa a magyarságot akkor, a midőn a nemzetiségeket forgalmilag egyesíti.

4. Az óriási költséggel létesített alföldi nagy transversalis műút Bajáig van építve és a tervezett áthidalás által találna természetes és szükségszerű folytatását a dunántúli megyékbe.

5. A mai politikai constellációk, a kiegyezési válság és annak a jövőre való kihatása bizonyára első rendű kötelességünkbe teszik, hogy minél szélesebb alapon, hogy minél célszerűbben valósítsuk meg a nagy hazafi jelszavát »Tengerre magyar«! Ha a tengerig az ország minden részéről hamar és olcsón eljuthatunk, ott tárt karokra fogunk találni, a melyek az érdekközösség sűrűn kínálkozó előnyeit őszintén megfogják becsülni tudni.

Első rendű szükségé emeli ezen vasúti összeköttetés kiépítését a jelenlegi kiegyezési válság, mint olyan útvonalét, a mely hivatott terményfölöslegünknek azt a levezető csatornáját képezni, mely egyedül áll nyitva akkor, ha Ausztriával vámháborúba keveredünk, mert ha Európa térképére csak egy pilantást is vetünk, úgy látni fogjuk, hogy Fiumétől egész Erdély legkeletibb határáig Ausztria vesz körül és így, ha bármily oknál fogva is a kiegyezést megkötni nem sikerülne, teljesen Ausztria önkényének vagyunk kitéve nyugati kivitelünket illetőleg, amennyiben ellentünk irányuló tarifapolitikájával erős gátat emelhet terménykivitelünknek.

Az egyetlen egy út, a mely e zsákutcából kivezet és a mely a baja-báttaszéki vasút kiépítésével egyuttal a legrövidebb is nyugat felé, a fumei, a mennyiben módot nyújt arra, hogy a legolcsóbb szállítási módot, a vizit, használhassák fel és így a nyugati piacokon is versenyképessé váljunk.

Mindenesetre sokkal önértetesebben lépethünk fel Ausztriával szemben és nyers termelésünk nem volna annyira reá utalva, ha ezen fontos közlekedési vonal kiépítéséről már előzőleg gondoskodott volna közlekedési politikánk. Ami azonban nem történt a multban, kívánatos, hogy mielőbb megtörténjen a jövőben; mert eltekintve a kiegyezési válságtól, más egyéb fontos közgazdasági szempontok is megkövetelik azt, hogy nyers terményeink ezen fontos útja megnyitassék. Mert az or-

szág melyik része az, a melyik a legtöbb terményfölösleget termeli? A Duna és a Tisza köze és a Dunántúl, a melyek kivitelí vonala ép ebben az irányban halad.

A felsoroltak fényesen illusztrálják a Baja-Báttaszék közti Duna áthidalásának kereskedelmi fontosságát.

De nemcsak ezen kiváló fontosságú közgazdasági és kereskedelmi érvek harcolnak a Baja-Báttaszék közötti Duna mielőbbi áthidalása mellett, hanem arra utal a stratégiai szempont is, minthogy az 1894. évben meg-ejtett közigazgatási bejárás alkalmával az akkori vegyes bizottság határozottan csakis a baja-báttaszéki dunai hid kiépítése mellett nyilatkozott. Hadászati szempontból is legsúlyosabb következményei lehetnek a közép-dunai áthidalás hiányának. Hisz a budapesti vasúti hidnál előálló legkisebb forgalmi zavar esetében — a majdnem a határszáron fekvő ujvidéki hidtől eltekintve — Zimonytól—Pozsonyig egyetlen átkelővel sem rendelkeznek a bevonulás és mozgósításnál a hadvezénylet az ország nyugati és keleti része között.

De óriási módon növekednek az egész érdekeltég adóképesége is, ha az eddig lekötött közgazdasági erők az áthidalás folytán mind felszabadulnának és bőven térülne meg egy néhány év lefolyta alatt az a pár millió korona, a mit az állam a vasúti hid felépítésének költségére fordítana.

Nagyképüsködés.

A „Bajai Hirlap“ november 30-iki számának vezércikkében a november havi törvényhatósági közgyűlést tárgyalván, olyan arrogáns, pökhendi modorban emlékezik meg annak lefolyásáról, hogy szinte büzlük az irányunkban táplált animozitás célzatosságaitól.

De valamint hogy a szúnyog és piaci légy döngése nem valami kellemes zene, mégis nem komoly haragunkat idézik fel, csupán türelmetlen, kicsinylő bosszankodásunkat, — azonképen a „Bajai Hirlap“ pennahordó dárdása se keltett bennünk valami nevezetesebb lelki felháborodást, némi elnéző mosolyra indított inkább, elismerés és tekintély után követelődző nagyképüsködése, mely szakasztott azt a benyomást tette ránk, mint mikor valaki papír-másé sulyzókkal adja laikus közönség előtt az akrobatát — és dicsekszik, hogy az neki semmi!

Hogy ez alkalommal még is foglalkozunk a „Bajai Hirlap“ tartalmával, abban része van annak az önkénytelen mozdulatnak, melylyel az ember az alkalmatlan legyet és szúnyogot elhessegetni szokta magáról, — de másrészt annak az élénk erkölcsi érzékenységnek is, mely minden igaztalan, rossz akaratú, tapintatlan érintésre tüstént reagál s ösztönszerűleg védi féltve őrzött igazait.

Mi a közügyekkel nobile officiumként foglalkozunk, becsületes szándékkal törekszünk arra, hogy városunk jólétét, szellemi és anyagi boldogulását előmozdítsuk.

Ebben a törekvésünkben azonban szüntelenül szembe találjuk magunkkal az önzés központja, Szutrélyi ur személye körül csoportosult közgyűlési többséget.

Ez a többség férfiatlan lagymatagsággal, az előre haladott stádiumban levő paralisis fásult nembánomságával vak eszköze minden törekvésnek, minden célnak, melyre bizonyos urak *felkerik*, anélkül, hogy annak a célnak, törekvésnek üdvös vagy káros közérdekű vonatkozásait csak pillanatig is fontolgatná.

Egy modern Laokón csoport ez, mely gyönyörrel adja meg magát a korrup-

ciós kigyó hideg ölelésének, csak tunya téltenségében ne zavarja senki.

És ez a többség integetésre, oldalbalökésre, parolázásra szavaz — a saját fejének pedig mindehhez semmi köze.

Ez a többség elfogadta annak idején Dr. Valentinnak a költségvetés kinyomatására és szétosztására vonatkozó indítványát. Ez volt az egyetlen okos dolog amit eddig tett — s így bizonyosan tévedésből történt ez is.

És óh fatum, mi sült ki ebből az egyetlen okos dologból, mi?!

A legnagyobb ostobaság, a legkomolyabb dolog persiflázsa, a közgyűlési teremnek operet szinpaddá, magának a közgyűlésnek operet staffazszzá való lebecsülése.

Kinyomatták a költségvetést, hogy a bizottsági tagok megismerjék a törvényhatóság háztartásának belső berendezését, belássanak a közigazgatás titkaiba, figyelemmel kísérhessék helyes, praktikus célra fordítják e a polgárság keserves keresményéből a közpénztárakba folyó adógarasokat!?

Bizony kinyomatták, sőt ki is osztották — három nappal a közgyűlés előtt.

Lehet különben, hogy csak nekünk, különös megtiszteltetéskép küldték el a költségelőirányzatot ily későn, mert tudták, hogy behatóan foglalkozni kívánunk vele — ellenben a „Bajai Hirlap“, amint mondja, 6 nappal előbb kapta meg, mert hát egy hasból zengett dicsériának a lekötéséhez legalább is anynyi idő kell!

Szóval hát mi, akik a költségvetés tárgyalására készülni akartunk, három nappal a közgyűlés előtt kaptuk meg a nyomtatott előirányzatot.

Igazán kacagni való skandalum, a közgyűlés intézkedésének valóságos kipelengérezése.

Három nap alatt ezt a költségelőirányzatot áttanulmányozni, tételeit összehasonlítani, azok helyességéről és realis voltáról meggyőződést szerezni, az aktákat, szerződéseket betekinteni, felvilágosítást, információt szerezni, összevetni ezt a költségelőirányzatot az előző évek zárszámadásaival és költségelőirányzataival, mindezek nyomán új kombinációkat összeállítani és új javaslatokkal lépni a közgyűlés elé, mondom mindezt három nap alatt — merő képtelenség.

Merő képtelenség volna akkor is, ha valaki abban a szerencsés helyzetben van, hogy ez alatt a három nap alatt nem zaklatják a kenyérkereset nehéz gondjai, és összes szellemi működését teljes nyugodtsággal koncentrálhatja ezekre a dolgokra.

Egy közel 100 oldalra terjedő hatalmas elaboratumot, egy nagy igényekkel stréberkedő város egész évi háztartásának számszerű kifejezését, — amin a benne lakó szakértő közegek hónapokon át dolgoztak — csak úgy egy betekintésre elsajátítani nem lehet, — ha csak nem olyan zseni valaki, mint a minőnek a „Bajai Hirlap“ stenkerkedő cikkezője, ez a papier-maché akrobata magát képzei.

A költségvetés szakszerű tárgyalásához legalább 8 napi tanulmány szükséges, ha nem akarja kitenni magát a felszólaló annak a blamázsának, hogy a helyzettel teljesen tisztában levő referens által a közgyűlés színe előtt szégyenteljes módon letorkoltassék. Ilyen buta-

módon pedig senki sem fogja magát némelyek nagy gaudiumára lejártni

Azonban hát tulajdonképen úgy áll a dolog, hogy most már meggyőződéssé ért bennem a gyanu, hogy a kinyomtatott költségvetés szándékosan lett nekünk későn kézbesítve, azt célozván, hogy annak tanulmányozására időnk ne legyen és aztán azt mondhasák, hogy ime, az ellenzék kívánta, hát kinyomattuk a költségelőirányzatot, de lám semmi haszna sincs, mert most is csak ledaráljuk azt a közgyűlésen, mint ezelőtt és nem szól hozzá az ellenzék!

Ez volt a szándékuk, mert különben semmi ok sem volt arra, hogy tárgyalása a napirendről levétessek és a december havi közgyűlésre halasztassák.

Ez részünkről indítványozva lett, de a dicső többség által leszavattunk.

Mi tehát minden lehetőt elkövettünk a magunk részéről arra nézve, hogy a költségvetés alapos megvitatás tárgyává tétessék, — tudjuk ugyan, hogy a többség mindenütt leszavazott volna bennünket, mert hisz tapasztaltuk, hogy a mi sorainkból tett indítvány a másik oldalon a veres posztó ingerével hat, de legalább ad oculos demonstrálhattunk volna némely viszásságokat; ha tehát valakinek olyan nagy piszkálódó kedve van, azoknak az orra alá tessék piszkálni, akik jogos és praktikus értékű indítványunkat minden érthető ok nélkül leszavatták.

Igy, a hogy történt, a költségvetés kinyomtatása valóságos pénzkidobás egy részt, de más részt porszórás a polgárság szemébe, a mi desavuálásunk érdekében.

Dehát lesz gondunk rá, hogy a polgárságnak kinyíljon a szeme!

Ennyit tartottunk egyelőre szükségesnek a való tényállás felderítése érdekében előadni.

Ami pedig a „Bajai Hirlap“ cikkeit illeti, azok számára volna egy szerény tanácsunk.

Ha a közügyeket önzetlenül, becsületesen, hivatásuk tiszta tudatában szolgálni kívánják és szívéből hordják városunk érdekeit, akkor teljes pártatlansággal, felszabadulva minden megvesztegető befolyás alól, menten a pártközi differenciák politikai élű elfogultságától, teljesítsék kötelességüket. Üssék azt, aki megérdemli.

Ha pedig ennyire nem tudják vinni az önfegyelmesség nehéz autodidaxisát és mégis ezen a pályán keresik a babért, akkor jobb, ha hiuságukat nem viszik vásárra, mert meggondolandó, hogy a babérlevél suhogós vesszőn terem.

Dr. —y.

HIREK.

Dr. Platz Bonifác ünneplése. Dr. Platz Bonifác a szegedi tankerület kir. főigazgatója tiszteletére a tankerületi tanári karok folyó évi december hó 7-én szegedi jubileumi ünnepélyt rendez. Ezen az ünnepélyes jubileumon a tudományos férfunak tíz éves főigazgatói és harminc éves tanügyi működését ünneplik meg. A rendező bizottság most becsátotta ki az ünnepi meghívókat a következő programmal: Meghívó a szegedi tankerület összes középiskolájának igazgatói és tanárai által dr. Platz Bonifác tankerületi kir. főigazgató 10 éves főigazgatói és 30 évet meghaladó tanügyi működésének emlékére Szegeden, a városháza dísztermében 1902. évi december hó 7-én délelőtt 10 órakor tartandó jubileumi ünnepélyre. Este 8 órakor ünnepi lakoma a

Tisza szálló nagytermében. Jelentkezéseket december 2-ig elfogad a rendező-bizottság (állami főreáliskola.) A Tisza szálló nagytermében tartandó ünnepi lakomán a hivatalos felköszöntők sorrendje: A tankerület összes igazgatói nevében: dr. Krecsmáry Károly nagyikindai áll. főgimnáziumi igazgató.

Baja város közigazgatási bizottsága folyó hó 6-án d. e. 9 órakor tartja meg rendes havi ülését a városháza 2-ik számú termében.

A „Bajai Polgári Olvasó Egylet“ f. hó 6-án este saját helyiségeiben családi társas összejövetelt rendez, mely iránt élénk érdeklődés mutatkozik.

A bács megyei tejszövetkezetek. B.-megyé 60 tejszövetkezete m. hó 30-án Zomborban a megyeházán nagy értekezletet tartott Latinovits Pál főispán elnökle alatt, a melyen a fontos gazdasági kérdésre való tekintettel jelen voltak Latinovits Géza, Lovászy Márton, Hadzsy János, Fernbach Péter országos képviselők, továbbá Cserbán János tejgazdasági felügyelő és a gazdasági élet számos más kitűnősége. Latinovits Pál főispán üdvözölte a szövetkezeti kiküldötteket és felhívta őket, hogy Németország és Holandia példájára alakítsák meg a szövetkezetek szövetségét Cserbán János: Darányi Ignác földmívelésügyi miniszter megbízottja hosszabb szakszerű beszédben ismertette a szövetség nagy horderejét és gazdasági előnyeit. Ezután Galambos Sándor földbirtokos egyetértésre buzdította a gazdákat. Az értekezlet nagy lelkesedéssel elhatározta a szövetség létesítését. Végül Latinovits Géza képviselő lelkes beszédben vázolta Darányi földmívelésügyi miniszternek a gazdák iránti jóakaratu támogatását és indítványára az értekezlet üdvözlő táviratot küldött a miniszterhez.

A vendéglősök, szatócsok és mindazon szeszméréssel foglalkozók, akik a zombori pénzügyigazgatóság által nagyfokú illetékfel-emeléssel sújtattak a további teendőik megbeszélése végett ma szombaton folyó hó 6-án d. u. 3 órakor a Zich-féle vendéglőben mentől tömegesebben gyűljenek egybe!

A bajai halászsok szerencséje. Határozott szerencsájük van a bajai halászsoknak. Alig néhány hete, hogy Baja fölött egy 280 kg.-os vizát fogtak, most pedig arról értesülünk, hogy ugyanazon a helyen ismét egy 70 kg.-os és egy 90 kg.-os gyönyörű példányt fogtak ebből az izletes fajta halból. A 280 kg.-os halszörnyeteket annak idején Budapestre vitték fel, ezeket azonban pénteken, e hó 12-én Baján fogják felválni Ay József és Heimburger János halászsok. Így tehát módunkban lesz ezen izletes halhoz olcsó pénzen hozzájutni.

Képviselőválasztás Borsódon. Szombaton tartatott meg Borsódon a községi képviselők választása Vojnich Máté főbíró elnökle mellett. A választás rendben folyt le. Bizalmi férfiak voltak: Pucher Ödön és Fehérváry Sándor. Rendes képviselők lettek: dr. Zalár István, Halm Sándor, Ketterer Mihály, Till Imre és Vancsura A. Póttagok: Rozenfeld Ignác és Kucsera Mátyás.

Furcsa pásszió. Wolff János kunbajai lakos a napokban Haaszné Wilseser Klárával szépen, kedélyesen elbeszélgetett. Hogy a kellemes szórakozást egy élénk tablóval fejezze be, fölkapta a vasvillát s azt az asszony derekába szurta. A szegény asszony vértől borítva, összerogyott. Eszméletlen állapotban vitték haza. Wolff ellen megtörtént a följelentés. Így írja ezt nekünk bács-almási levelezőnk.

Lopások. A tél beálltával Bács-Almásdon a tolvaj-társaság már megkezdte működését. Alig mulik el hét, hogy a rendőrséghez megtörtént lopásokról följelentés ne érkezne. A napokban Balogh János 13 darab ludját a legnagyobb esőndben lopták el. — Ugyancsak Bajmokon Ivánkovits Miklóstól a múlt héten szintén 19 ludat loptak el. Mindkét esetben elrendelték a nyomozást.

Az 1895-ös huszfilléres. Az utóbbi időben egy magas, fekete ruhás, németül beszélő asszony furfangos módon viszi véghez, hogy kilesi, midőn az üzletből minden vevő kiment

és akkor betér oda és ott manővroz. Csalását a következő módon viszi véghez. Bemegy például egy trafikba, vásárol két hölgy cigarettát (vagy egyéb csekélységet) és koronával vagy forintossal fizet. Midőn visszakap, megnez egy huszfillérest és így szól: Csodálatos, ha az ember keres ilyen 1895-ös huszfillérest, akkor nem kap, pedig nekünk arra nagy szükségünk van. Mi ugyanis ezekből a huszfilléresekből karkötőket és láncokat csinálunk s erre legalkalmasabb az 1895-iki keletű, mert azoknak a pereme jóval vastagabb az újabbakénál. Ugyan kérem váltson be néhányat. A kereskedő eleget tesz kérésének és elkezd keresni. Az asszony a pénzes fiókhöz megy és »segít« keresni. Ezen közben ellop annyi pénzt, amennyit éppen bir. Így meglapott egy egyént öt koronáig, mást 40 koronáig többet kisebb és nagyobb összegig. Felhívjuk erre a veszedelmes asszonyra a kereskedők, de különösen a rendőrség figyelmét.

A bajai róm. kath. legényegyletnek 1902. évi nov. 23-án megtartott színielőadással egybekötött jótékony célú táncvigalmán felülfizetni kegyesek voltak: Dr. Császka György 30 kor., Vojnits Dániel 10 kor., Dr. Makrai László 8 kor., Dr. Alföldi Lajos 6 kor., Dr. Koller Imre, Kielbinger Ferencz 5—5 kor., Kezerits János apát, Gobreich M., Vigyázó Vendel, Dr. Kuzman Oszkár 4—4 kor., Scherer Sándor 3 kor. 60 fill., Bodrogi Gyula, Mikolics nővérek, Czernay Imre 3—3 kor., Dr. Szirmai Vidor, Demetrovits Emil, Válics János kanonok, Kazal József, Dr. Bokor Oszkár, ifj. Wagenblatt József, N. N. 2—2 kor., Kraesmer Sándor, Hudi Ilonka, Sugár Henrikné, Perger Vincze, Berta Nándor, Öhler Sámuel, ifj. Utry Pál, Molnár Sándor, Hanák Géza, Devics Alajosné, N. N. 1—1 kor., Balogh Jánosné, Kopeczky József 60—60 fill. Fogadják a nemes szívű felülfizetők ez uton is hálás köszönetünket. Elnökség.

Ügybeosztás a bajai kir. járásbírósnál 1903. január 1-től december hó 31-ig: 1. Mayer Károly kir. járásbíró, a kir. járásbírósnál vezetője intézi: a) az elnöki ügyeket El. lajstrom. b) sommás pereket A—G. betűig Sp. I. lajstrom. 2. Dr. Rácz Károly kir. albiró intézi: a) az egyezségi ügyeket Eg. lajstrom. b) a fizetési meghagyási ügyeket Fh. lajstrom. c) a fizetési meghagyás megkeresési ügyeket Fm. lajstrom. d) a sommás pereket H—R. betűig Sp. II. lajstrom. e) a lakbérleti ügyeket L. lajstrom. 3. Fülöpp Gyula kir. albiró intézi: a) a sommás pereket S—Z. betűig Sp. III. lajstrom. b) az összes végrehajtási ügyeket V. lajstrom. 4. Békely Iván kir. albiró intézi: a) a polgári megkeresési ügyeket M. lajstrom. b) az anyakönyvi ügyeket A. lajstrom. c) a polgári vegyes ügyeket Pv. lajstrom. d) a rendes örökösödési ügyeket Ó. lajstrom. e) az örökösödési és hagyományi bizonyítványokat tárgyzó ügyeket Ób. lajstrom. 5. Dr. Hetényi Pál kir. albiró intézi: a) a vétség és kihágási ügyeket B. lajstrom. b) a vizsgáló bírói ügyeket Vb. lajstrom. c) a büntető megkeresési ügyeket Bm. lajstrom. d) a büntető vegyes ügyeket Bv. lajstrom. 6. Temmer Jenő kir. járásbíró intézi: Baja város kivételével a többi a bajai járáshoz tartozó 15 községre vonatkozó összes peres végrehajtási telekkönyvi ügyeket. 7. Romátka Jenő kir. albiró intézi: az összes nem peres, az ugynevezett tabuláris és ezen felül Baja városra vonatkozó peres végrehajtási telekkönyvi ügyeket.

Hölgyek öröme! Legjobb szer az egész világon, a bajai Dr. Lehman arckenőcs, mely pár napi használat után megifjítja az arcórt, eltávolít redőket, szeplőt, májfoltot, bőrtakát (Mitesser.) Egy tégely ára 1 korona, csak nevem és arcképpemmel ellátott tégelyt fogadjunk el! **Gyarmati Emil** városi gyógyszer-tára a Szent-Háromsághoz Baján.

Köszönet nyilvánítás.

Mindazoknak, kik felejthetetlen jó édesanyánk elhunytá alkalmából szives részvétük nyilvánításával, illetőleg a temetésen való megjelenésükkel fájdalunkat enyhíteni kegyesek voltak, ezúton mondunk hálás köszönetet.

Berndorfer Ede és testvérei.

BANK- és VÁLTÓ-ÜZLET

GRAU AUG J. LIPÓT

* B A J A, *

DRESCHER GYULA-féle HÁZBAN.

Eszközöl előnyös feltételek mellett:

* * * * * **Váltóleszámitolásokat.** * * * * ** * * * * **Jelzálog-kölcsönöket.** * * * * ** * * * * **Tőzsdei megbízásokat.** * * * * ** * * * * **Váltó- és utalvány beszédéseket.** * * * * ** * * * * **Előleget nyújt értékpapírokra.** * * * * ** * * * * **Szelvény-beváltás.** * * * * ***Értékpapírok, sorsjegyek, bel- és külföldi pénznemek*** * * * * **VÉTELE és ELADÁSA.** * * * * ** * * * * **Osztálysorsjegyek eladása.** * * * * ***Élet-, tűz-, jég-, baleset és szállítmány-biztosítások*** **a legolcsóbb díjtételek mellett eszközöltetnek.** ***Az árú osztály** már ez idő szerint elfogad megbízásokat és eszközöl* * * * * kötések a jövő idényű **pirszén-szállításokra.** * * * * **Órákat, arany- és ezüst-tárgyakat olcsó
gyári árak mellett küld jótállással***SCHÖNWALD IMRE**órás, arany- és ezüstárúgyáros
PÉCSETT.*Magy. kir. törvényszéki legbejegyzett állami érem-
mel, arany- és ezüstéremmel kitüntetett cég — becsü-
letes kiszolgálás. — Minden tárgy valódisága bizo-
nyítására a m. kir. pénzverde-hivatal által van meg-
próbálva és annak próbajegyével ellátva. —***Nem tetsző tárgy ki lesz cserélve vagy a pénz visszaadva,
a károsodás tehát kizárva.**

Valódi ezüst remontoir	5 20	frt	Arany gyűrűk 2-20 frittól feljebb.
kettős fedéllel	7 —	"	Csinos, nemes opál-gyűrűk 4 fittól
horgony 15 köves szerk.	8 25	"	feljebb
pontosan járó nickel rem	3 50	"	Valódi gyémántgyűrűk 10 frittól fel-
goldin óra	5 50	"	jebb
ezüst női remontoir	5 50	"	Finom nickel-horgony éb-
valódi 14 karátos női rem.	14 —	"	resztő óra
ugyanaz kettős fedéllel	18 —	"	8 nap járó ingaóra
valódi arany rem. úri óra	24 —	"	ütőszerkezettel
kettős fedéllel	35 —	"	Szép kakuk-órák 7 frittól 12 frittig.

Valódi megvizsgált ezüstláncok csinosan kidolgozva
20 gramm súlyu 1-45 frt, 30 gramm 2-15 frt, 40 gramm 2-55 frt
60 gramm 4-50 frt, 100 gramm 6 frt.Valódi 14 karátos arany uri-láncok szép kivitelben, 20 gramm
nehéz 25 frt, 30 gramm 37 frt, 40 gramm 47-50 frt.Kívánat szerint hozzá illő aranyba foglalt köves lógók 10—15
gramm súlyban, darabonként 4.50 frt.**Szétküldés mindenhová a pénz előleges
beküldése vagy utánvét mellett.**

Nagy képes árjegyzék ingyen és bérmentve küldetnek bárkinek.

EMKE dala!**EMKE**-papirt, levélpapirt vegyetek!
Ha rá néztek, feldobog a szívetek.
Magyar fiúk, magyar lányok tudjátok,
Hogy én nektek magyar papirt kínálok.**M**agyar földön, magyar kezek csinálják,
Magyar földön, magyar népek kínálják;
Nem hagyhat ez magyar szívet hidegen,
Úgy is nálunk annyi minden idegen.**K**ülföld helyett a hazában maradjunk,
A magyar pénzt idegennek ne adjuk!
Hadd tudja meg ebből is a nagyvilág,
Hogy a magyar előre tör s tenni vágy.**EMKE**-papirt adjatok a kezembe:
Édes anyám, neked irok én erre,
Van-e ennél szebb papír a világon?
Boltos uram, csupán **EMKE**-t kínáljon!A fent megénekelt „**EMKE**” levél-
papiros minden nagyságban kapható**ifj. WAGNER ANTAL**

könyv- és papirkereskedésében.

30-2

ÉRTESÍTÉS!Van szerencsém a n. é. közönség tu-
domására hozni, hogy nőm: Tófalvy
Bélané több előkelő fürdőhelyen, u. m.
Tusnád, Karlsbad stb. mint okleveles**masseur és****hidegviz-gyógyász**működött s mint ilyen előkelő fürdő-or-
vosoktól elismerő nyilatkozatokkal ren-
delkezik. magam pedig mint ugyancsak**masseur és tyukszem-vágó**igen nagy gyakorlatra tettem szert —
Baján letelepedtünk. Tisztelettel kérjük
tehát a n. é. közönséget, hogy adandó
alkalommal szolgálatainkat ezen irányban
igénybe venni méltóztassanak.

Kiváló tisztelettel

Tófalvy Béla és Tófalvy Bélané

Baja, Kisvásártér 168. szám.

Hirdetések

felvétetnek a kiadóhivatalban

ifj. Wagner Antal

könyvkereskedésében.

Hirdetmény.

A BAJAI

KÖLCSÖNÖS SEGÉLYZŐ EGYLET

közírré teszi, hogy az egyleti alapszabályok értelmében EGY ÚJ, a

HARMINCZHARMADIK

évtársulatot alakítja.

Az előjegyzés f. é. december elsején veszi kezdetét, mely alkalommal alapítási díj fejében minden részlet után **4 korona** fizetendő. — az alapszabályok szerinti hetibefizetés hetenkint **1 koronával** 1903. január 1-étől történik.

Együttal jelentjük továbbá, hogy az 1897-ik évtársulat végelszámolás alá kerül, — és az érdekelt tagok a zárszámadás elkészítése és megbirálása után (1903. március 1-én) kielégíttetnek.

Az előjegyzés, a főtéren az intézeti házban eszközöltetik.

Baján, 1902 november hó

Az intézet igazgatósága.

3-2

Feltűnő újdonság.

DELICE

— Minden hirdetés felesleges.
A dohányzó egyszer veszi és többé mást nem szíhat.

legjobb valódi francia **szivarkapapír** és **szivarkahüvely** kapható az ország minden különleges-
ségi árúdjában.

Üzlet megnyitás.

Van szerencsém a nagyérdemű közönség szíves tudomására hozni, hogy helyben

KLEIN REZSŐ

bejegyzett cég alatt az **Erzsébet Királyné-utcában, Mészáros-féle** ujonan épült palotában, (Reich Farkas Fiai cég átellenében) a mai kor igényeinek **minden tekintetben** megfelelő

női- és úri- divatárú-üzletet

nyitottam. Raktáron tartok dús választékban **férfi- s gyermek-ingeket, gallérok s kszelöket, nyakkendök, esö-ernyök, keztük, füzök és illatszereket**, illetve az összes e szakmába vágó cikkeket, ugyszintén **női** valamint **férfi szabókellékeket**.

Főtörekvésem leend pontos kiszolgálás és jutányos árak alkalmazása által az igen tisztelt vevöközönség teljes meglegedését és bizalmát megnyerni.

Magamat kegyes jóindulatába ajánlva, kérem méltóztassék nagyrabecsült látogatásával, illetve megrendeléseivel szerencsétetni s vagyok

alázatos tisztelettel *Klein Rezső.*

Nyomatott Nánay Lajosnál Baján.

! Figyelem !

A tatai BRIKETT

teljesen pótolja a porosz szenet.

Szoba fűtéshez

főzéshez

legjobb, legjutányosabb.

Nagy fűtőerővel bír.

Szagtalanul ég el.

Nem képez salakot.

Egyforma darabokból áll.

Nem kell tördelni.

Nem porlik.

Nem piszkít.

Nem esik szét

s így mi sem

vesz kárba.

Olcsóbb minden más szénél,

mert teljesen elég.

Főelárusító Baján:

özv. Spitzer Simonné

épitési- és fűtőanyagok üzlete.

(Megrendelési iroda a Tóth Kálmán-téren.)

